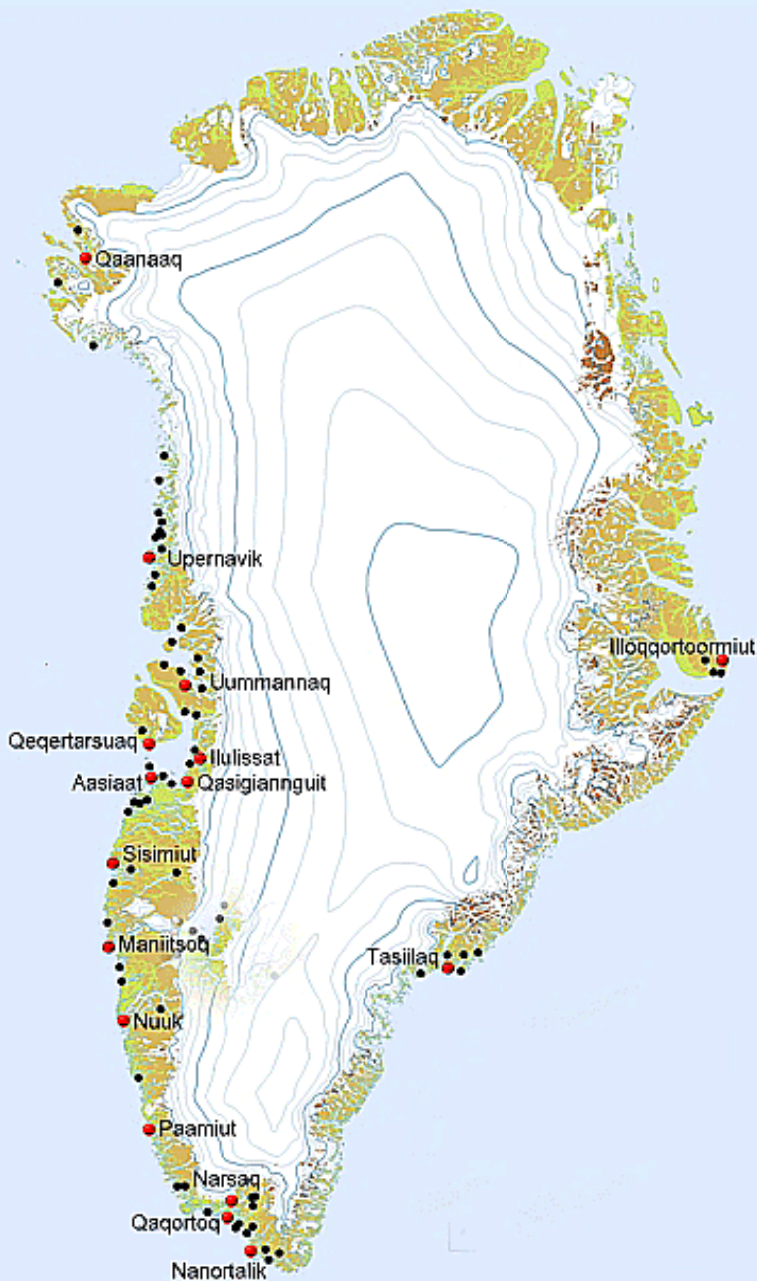

Nunat tamalaat peqqinnissakut malittarisassaasa (IHR) Kalaallit Nunaanni atulersinnissaannut nuna tamakkerlugu pilersaarut

maj 2012

Siulequt

Nunat tamalaat peqqinnissakkut malittarisanni, International Health Regulations (IHR) siunertaq tassaavoq nappaatit perulunnartut nunat akornanni siaruarnissaasa killilersimaarnissaat. Nunat tamalaat peqqinnissakkut malittarisassaasat annertuumik siunertaqarput nappaatillu perulunnartut, killeqarfiit akimorlugit siaruarsinnaasut, tamarmik pineqarlutik. Tassani pineqarput nappaatit nutaat ilisimaneqareersullu, soorlu aamma nappaatit tunillatsinnartut aamma tunillaasinnaangitsut pineqartut.

Nappaatit perulunnartut nunat akornanni siaruartinnginnissaat eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaat aamma nunarsuarmioqatigiinnut akisussaaffeqarpoq. Nunarsuarmioqatigiinnut peqataavugut – aamma nappaatit siaruartarneri eqqarsaatigalugit. Taamaalilluta kingullermik nuallunermik nappaalasoqarmat takuarput, naak Kalaallit Nunaat siullersaallu eqqugaanngikkaluartoq, nappaalaneq aamma nunatsinnut apuuttoq. Aamma siunissami taamaattoqartarumaarpoq.

Malittarisassaniipput Nunarsuaq tamakkerlugu peqqinnissakkut suleqatigiiffiup (WHO) ataani nunanut najoqqutassiat arlallit pituttuisut. Kalaallit Nunaata ilaarusulluni Danmarkimut 2006-imi nalunaarutigaa. Peqqinnissakkut malittarisassat akuersinerup kingorna ukiut tallimat iluanni nunani ataasiakkaani atulersinneqarsimassapput. Tassa juni 2012-mi. Tamanna aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq. alaallit Nunaat WHO-mi nammineerluni ilaasortaangimmat IHR pillugu WHO-mut attaveqarnek Danmarkimi IHR-mi attaveqaat aqutigalugu pisussaavoq. Nunanik allanik angallatitigut atassuteqaqatigiinnerput aamma Danmarki aqqusaarlugu pisarpoq. Peqatigisaanik immikkoortut oqartussaaffigisat suli Danmarkimit tiguneqanngillat. Tamakku tamaasa pissutigalugit nunat tamalaat peqqinnissakkut malittarisassaannut tunngatillugu aalajangerneqarpoq Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanerup aqqissuunneqarnera – tamanna naleqqutissappat – qallunaat aqqissuussinerannut qanittuaraassasoq.

Pilersaarut una nunat tamalaat peqqinnissakkut malittarisassaasa, IHR-ip atulersinnissaanut nunanut tamalaanut pisussaaffitta kivinneqarneranut peqataassaaq.

Nuuk, maj 2012

Anne Birkekær Kjeldsen
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Imarisai

SIULEQUT	1
EQIKKAANEQ	6
SUMMARY IN ENGLISH	11
1. IHR SUNAAVA	17
2. KALAALLIT NUNAANNI IHR PILLUGU UPALUNGAARSIMANERUP TUNUANI EQQARSAASERSUUTIT AAMMA QALLUNAAT NUNAANNI IHR PILLUGU UPALUNGAARSIMANERMUT ATTUUMASSUTIT	21
3 IHR-IMUT TUNNGATILLUGU OQARTUSSAT AKISUSSAASUT	25
4. IHR-IMUT TUNNGATILLUGU MAANNAKKUT UPALUNGAARSIMANERMUT PISSUTSIT	31
OQARTUSSAT AKISUSSAAFFEQARTUT ALLAT PEQQINNISSAKKUT UPALUNGAARSIMANERUP TAAMAAQATAANIK ULLUINNARNI UPALUNGAARSIMANERUP SANIATIGUT PIGINNAASAMIKKUT ALLILERINISSAMUT ALLANNGORTITSINISSAMINNULLU AKISUSSAAFFEQARPOT	35
5. IHR-IMUT ATATILLUGU UPALUNGAARSIMANERUP PILERSAARUSIORNISSAANUT TUNNGAVIGISAT	36
6 IHR-IMI PIGINNAASATIGUT PIUMASAQAAT AAMMA KALAALLIT NUNAANNI NAATSORSUUTIGINNGISAMIK INNUTTAASUT PEQQUSSUUNERISIGUT PISOQARNERA PILLUGU PAASISAQARNISSAMUT, QISUARIARNISSAMUT NALUNAARUTEQARNISSAMULLU MAANNAKKUT PIGINNAASAQ (IMMIKKOORTOQ 19 AAMMA 20 KIISALU ILANNGUSSAQ 1 A)	40
7 UMIARSUALIVINNUT, MITTARFINNUT NUNAMILU KILLEQARFINNI IKAARFINNUT IMMIKKUT TOQQARNEQARTUT PILLUGIT PIGINNAASATIGUT PIUMASAQAATIT (IHR-MI IMMIKKOORTUT 19-23 KIISALU ILANNGUSSAQ 1 B)	47
8 PEQQINNISSAKKUT ALLAGAATIT	53

Eqikkaaneq

Kalaallit Nunaat Nunarsuaq tamakkerlugu peqqinnissakkut Suleqatigiiffimmut(matuma kingorna WHO) nammineerluni ilaasortaangilaq. Nunanit assigiinngitsuniit Kalaallit Nunaanni akornutaasinnaasumik peqqinnissakkut passussineq aamma IHR (International Health Regulations) eqqarsaatigalugu nalunaarusiorneq Danmarkimi nuna tamakkerlugu attaveqarfik (Statens Serum Institut) aqputigalugu ingerlanneqassaaq.

Kalaallit Nunaanni pissutsit

Kalaallit Nunaat nunarsuarmi qeqertat anginersaraat, Atlantikup Avannaani issittumiilluni/issittup kiannerulaartuaniilluni. 56.000-nik inoqarpoq, sineriak sinerlugu illoqarfinni mikisuni 17-ini nunaqarfinnilu 60-ini najugaqartut, angallammik timmisartumiilluunniit taamaallaat tikinneqarsinnaasuni. Illoqarfiit pingaarnersaat, Nuuk 16.000-nik inoqarpoq. Kalaallit Nunaat ingerlalluartunik attaveqaateqarpoq illoqarfiillu tamarmik peqqissaaveqarlutik, politeeqarlutik kommuninilu oqartussanut sinniisoqarlutik. Kalaallit Nunaanni nunanut tamalaanut mittarfiit marluullutik illoqarfimmut atassuteqarlutik inissisimangillat. Sumiiffinni kisiartaasoq, IHR eqqarsaatigalugu piginnaasatigut piunasaqaatigineqartunik pigisaqartoq tassaavoq Nuuk. Nuuk taamaalilluni umiarsuit timmisartullu eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaata pisortatigoortumik nunamut iserfissatuaavoq. IHR-mi pisoqartillugu umiarsuit timmisartullu allamukartinnissaat pisariaqarsinnaavoq timmisartullu eqqarsaatigalugit aqqusaarfissamut periarfissat qulakkeerneqarlutik immaqalu timmisartut mikinerit assartueqqinnissaannut. Timmisartut eqqarsaatigalugit Kangerlussuarmi nunanut tamalaanut mittarfik mittarfittut aqqusaarfittut qitiusussaassaaq, taanna mikkiartornermi pitsaanerpaamik periarfissaqarmat piginnasaatigullu annertunerpaajulluni.

IHR-mi pisunik nakkutilliineq nalilersuinerlu

Nuna tamakkerlugu peqqinnissakkut upalungaarsimaneq innuttaasut amerlassusaat naapertorlugu annertussusilerneqartarpoq, kisiannili ulloq unnuarlu upalungaarsimasoqartarluni soorlu Politiini qitiusumillu oqartussani allani. Nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartunik (PHEIC) inuit peqqissusiisigut pisoqarsinnaasunik pisunik nakkutilliineq siunertarisamut naleqquttuunera tamatuma qulakkeersinnaavaa. Pisut allaaserineqarsinnaapput, uppernarsineqarsinnaapput sukkasuumillu nalilersorneqarlutik; soorlu aamma nakkutilliineq pilersinneqarsinnaalluni. Pisut aamma sukkasuumik Danmarkimi nuna tamakkerlugu attaveqarfiusumut ingerlateqqinneqarsinnaapput WHO-mullu allanullu attuumassuteqartunut ingerlateqqinneqarlutik. Atassuteqaatinik pilersitsisoqarnikuvoq atuinissarlu pilersaarutaalluni.

Nappaatinik tunillannartunik nakkutilliineq

Nappaatinik tunillannartunik nakkutilliineq inatsisit naapertorlugit nakorsat nalunaaruteqartarnerisigut Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit isumagineqarpoq aamma nunanut tamalaanut nalunaartarnerit aqputigalugit Danmarkimi Peqqinnissamut Aqutsisoqarfikkut nunanut tamalaanut isumagineqartarluni. Ilungersunartumik tunillannartut imaluunniit nappaatit tunillannartut malitsigisaanik naatsorsuutigisamik qaffasinnerusumik nappaateqarnerit imaluunniit toqusooqartarnera sukkasuumik peqqinnissaqarfimmi oqartussanit paasineqarsinnaapput. Nakorsat katsorsaasut Nappaalanersuaqarneranut inatsit tunngavigalugu malittarisassat malillugit oqarasuaatikkut Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut piaanerpaamik nalunaarutigineqassapput taamaalillunilu illuatungiliilluni iliuuseqarnerit ingerlaannartumik pilersinneqarsinnaallutik. Nappaatit ilungersunartut ilaat ataasiinnaagaluarpuunniit nalunaarutigineqartussaapput, nappaatillu tunillannartut ilai amerliartornerini tamatigut nalunaarutigineqartussaallutik. Nappaatini, pissutaasoq nalunartillugu imaluunniit

nassuiarneqarsinnaatinnagu, kisiannili uumassuseqartunit pissuteqarsinnaasut, aamma nalunaarutigineqartussaapput. Taamaalilluni nappaammut, nakorsiartarfimmut, laboratoriami inernerit il.il. tunngasut paasissutissat tamarmik aamma oqartussanut attuumassuteqartunut ingerlateqqinneqartussaapput. Kalaallit nunaanni tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq aamma upalungaarsimanermit ataatsimiititaliaq aqcutigalugu nuna tamakkerlugu oqartussanut attuumassuteqartunut ulloq unnuarlu attaveqarnissaq ajornanngilaq.

Inuussutissanut tunngasunik aamma uumasut nappaataannik nakkutillineq

Inuussutissanut tunngasunik nakkutillineq Uumasunut nakorsaqaarnermut oqartussanit isumagineqarpoq. Danmarkimi maleruagassat atorineqartut malinneqarput, taakku aqcutigalugit nunani assigiinngitsuni nalunaartarfimmut nalunaaruteqartoqarsinnaalluni. Uumasut nappaataat aamma Uumasunut nakorsaqaarnermut oqartussanit nakkutigineqarput qallunaat oqartussai qanimut suleqatigalugit. Piffinni nunamut iserfiusuni uumassusilinnik tunillannartulinnik aamma imissamik katersivinnik nakkutilliinermut Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik pingaarnertut akisussaavoq. Nioqcutissanik angalasunillu Kalaallit Nunaannut tikittunut aamma Kalaallit Nunaannit aallartunik nakkutilliinermik Post Greenland aamma Mittarfeqarfiit suleqatigalugit Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik isumaginnillunilu ataqatigiissaarisuuvuq. Nakkutigineqartut tassaapput umiarsuit, timmisartut allallu assartuutit, inuit ingerlatseqatigiiffillu, nioqcutissanik nassiussinerit aamma suliffeqarfiit. Uumasunik eqqunneqartunik nakkutillineq Uumasunik nakorsaqaarnermik oqartussaqaarfimmiippoq.

Akuutissanit, radiumip qinngornerinik atominillu pisunik nakkutillineq

Atominit atortussanik imaluunniit radiumip qinngornerinik anginerusunik imaluunniit akuutissanit ikkussanik Kalaallit Nunaat nammineq pigisaqanngilaq. Immikkoortuni taakkunani akornutaasinnaasoq taamaattumik maannakkut avataanit pisinnaavoq. Uumassusilinnik saassussinermut atatillugu ilimananngilaq Kalaallit Nunaat sumiiffinni siullersaassasoq. Akuutissanit, radiumip qinngornerinik imaluunniit atomimit pisuni kalaallit nunaanni oqartussat qallunaat nunaanni upalungaarsimanermit immikkut ilisimasalinnik ikiortissarsiortussaassapput. Kalaallit Nunaanni atomimik upalungaarsimaneq naalagaaffeqatiguit suliassaraat. Upalungaarsimanermit aqutsisoqarfiup immikkoortumi akisussaallutik oqartussat upalungaarsimanermit suliassanik ingerlataqaarnermut pingaarnertigut akisussaallutillu ataqatigiissaarisuupput. Kalaallit Nunaannut attuisinnaasumik atomimik pisoqartillugu Kalaallit Nunaanni Politimesteri aamma Namminersorlutik Oqartussat Upalungaarsimanermit Aqutsisoqarfimmi atomitigut upalungaarsimanermit piareersimasunit ilisimatinneqartussaapput. Aalajangersimasunik nuttarneqarsinnaasunik uuttuutinik Kalaallit Nunaanni pilersitsisoqarsimavoq.

Innuttaasut peqqissuunerannik suliniutit

Innuttaasut peqqissuuneranni ajornartoornermi pilersaarut

Innuttaasut peqqissuunerannut tunngatillugu ajornartoornermi pilersaarummik peqanngilaq, kisianni Kalaallit Nunaat pillugu Upalungaarsimanissamut pilersaaruteqarluni, tassaniipput oqartussat tamarmik aamma upalungaarsimanissamut suliassaqartut ingerlataqarfiit. Tassani nuna tamakkerlugu upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliarsuup aallartinneqarnissaa ingerlanneqarnissaalu allaaserineqarpoq, tamatuma saniatigut kommunini upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliaqarpoq. Nunami sinerissamullu qanittumi annertunerusumik ajutoortoqartillugu ajunaarneqartillugulu ingerlataqarfiit ataasiakkaat suliniutaannik politiit

ataqatigiissaarisuupput soorlu aamma sumiiffinni tamani peqqinnissaqarfimmut, qatserisartunut mittarfeqarfinnullu kalerrisaarinissamut pilersaaruteqartut.

CBRN-imik pisoqartillugu ingerlataqarfimmi nalinginnaasumik akisussaasoq atatinneqartarpoq, tamatumalu kingunerisaanik immikkoortumut ulluinnarni oqaartussa q suleqatigiiffilluunniit akisussaasoq aamma annertunerusumik ajornartoortoqartillugu imaluunniit ajunaarnersuaqartillugu akisussaasuulluni, tassunga ilanngullugu pinerliiniartoqartillugu. Oqartussanut suliniuteqartunut tapersersuisussanik CBRN-mi upalungaarsimanermi immikkut ilisimasalinnik pilersitsisoqarsimavoq (immikkoortoq 5.4 takujuk). Upalungaarsimanermi immikkut ilisimasallit taamaalillutik kalaallit nunaanni sumiiffinni upalungaarsimanernut tapersersuisutut tapertatullugu pingaarnertigut upalungaarsimasuupput.

Nappaatit tunillannartut

Peqqinnissaqarfiup – qulaani allaaserineqartut sumiiffinni piginnaasat killeqartut peqatigalugit – Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik suleqatigalugit nunamut iserfinni napparsimasunik/tunillanneqarsimasunik tigusinerit, naliliinerit, katsorsaanerit paaqqinninnerillu isumagisinnaavai. Politiit Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmi sumiiffimmi sinniisutut sumiiffimmi peqqinnissaqarfik peqatigalugu, sumiiffimmi Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut sinniisuusoq nalunaaruteqartartorlu, suliani tassani qitiupput. Nunami sinerissamullu qanittumi annertunerusumik ajutoortoqartillugu ajunaarneqartillugulu ingerlataqarfiit ataasiakkaat suliniutaannik politiit ataqatigiissaarisuupput soorlu aamma sumiiffinni tamani peqqinnissaqarfimmut, qatserisartunut mittarfeqarfinnullu kalerrisaarinissamut pilersaaruteqartut. Standard Operational Procedure-mi (SOP) nunamut iserfimmi napparsimasunik/tunillanneqarsimasunik tigusinermi pissutsit naleqquttut aamma oqartussat akornanni suleqatigiinnerit eqqarsaatigineqarsimapput.

Nalunaarut IHR-imut ilaappat Statens Serum Instituttimi nuna tamakkerlugu attaveqarfimmut sukkaasumik Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmiit nalunaaruteqartoqarsinnaavoq. Nalunaarutit aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmiit oqartussanut naalagaaffimmi attuumassuteqartunut allanut ingerlateqqinneqarsinnaapput. Taamaalilluni peqqinnissaqarfimmiit immikkoortunilu attuumassuteqartuni allani nakkutilliinermi iliusissat suut aallartinneqassanersut sukkaasumik aalajangiiffigineqarsinnaallutik. Suliniutissanut siunnersuutit pillugit utersaarutit aqquutit aamma taakku atorlugit ingerlanneqassapput. Tamatuma saniatigut nuna tamakkerlugu paasissutissiineq Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliap tusagassiisarfia aqquutigalugu saqqummiunneqarsinnaalluni. Uumasut eqqorneqartut pillugit naliliinerit paarsinerillu Uumasunut nakorsaqaarfiup ataaniipput.

Illoqarfimmi tamani peqqinnissaqarfiup suliffeqarfiini tunngaviusunik laboratoriani misissuisoqarsinnaavoq. Immikkuullarinnerusumik nappaammik suussusiliineq Nuummi Danmarkimiluunniit ingerlanneqarsinnaavoq. Nunatsinni Nakorsaaneqarfik imaluunnit taassuma sumiiffinni sinniisui attavigisimasanik aamma tunillaasimasumik nassaarniarsinnaapput. Nalinginnaasumik ulorianartumik napparsimasoqalersillugu suliniarneq Nappaalanersuaqarneranut inatsimmi aalajangersakkat aallaavigalugit isumagineqassapput Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq suleqatigalugu aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik oqartussatut siunnersuisoralugu.

Inuussutissanut tunngasut aamma uumasut nappaataat

Inuussutissanik nerisaqarnerup kingorna napparsimalernej imaluunniit tamanna pillugu pasisaqarnej aamma uumasut nappaataat najoqqutassiat nalinginnaasut malillugit peqqinnissaqarfimmit isumagineqassapput. Inuussutissanik peqquteqartumik ilungersunartumik napparsimalernej Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut

nalunaarutigineqassaaq, tassanngaanniillu nuna tamakkerlugu pisariaqartitsisoqarneranilu qallunaat nunaanni oqartussat attavigalugit. Inunnut tunngatillugu attavigisimasanik tunillaasimasunillu nassaarniarneq Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit isumagineqassaaq, Uumasunullu nakorsaqarfimmi oqartussaqrifiup pissutaasunik nassaarniarneq isumagissallugu, kiisalu sumiiffimmi kikkunnit tamanit iserfigineqarsinnaasumi (neriniartarfimmi, niuertarfimmi) nerisassiortoqarsimappat eqqiluisaarnermut tunngasunik nalilersuissalluni.

Nappaalasoqarsimalerpat tamanna assigusumik isumagineqassaaq. Nuna tamakkerlugu oqartussat attuumassuteqartut akornanni attaveqatigiinneq atassuteqarnerlu ulloq unnuarlu ingerlasinnaavoq.

Uumasut nappaataat Uumasunut nakorsaqarfimmit isumagineqassaaq ilaatigut qallunaat nunaanni oqartussat suleqatigalugit. Uumasunik tunillaasunik soorlu teriarsuarnik, terissanik sullinernillu nungusaaneq Nuummi suliffeqarfimmit namminersortunit akuerisaasunit nalunaarsorneqarsimasunillu isumagineqarsinnaavoq. Kalaallit Nunaannut avammullu usinik assartuinermi Royal Arctic Line kisermaassisuummat nakkutillineq annerusumik taakku umiarsuaannut tunngasuussaaq.

Akuutissanit, radiumip qinngornerinik atominillu pisut

Akuutissanut tunngasunik pisoqartillugu qallunaat nunaanni upalungaarsimanermi immikkut ilisimasallit napparsimasunik eqqorneqarsimasinnaasunillu isumaginninnermut tunngatillugu kiisalu misiligutissanik tigusinissamut ikiorserneqarnissamut qinnuigineqassapput passussisartut aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik ataqaatigiissaarinnermut aamma eqqorneqarsimasunut paasissutissiinnermut akisussaasoq suleqatigalugit. Nalinginnaasumik atuuttoq tassaavoq mingutsinneqarsimasunik saliineq ajoqusiiffiusumi ingerlanneqassammat.

Radiumip qinngornerinik atomimillu tunngasunik pisoqartillugu qulaani allaaserineqartutut Statens Institut for Strålebeskyttelse-mi (SIS) upalungaarsimanermi immikkut ilisimasallit suleqatigineqassapput.

Piginnaasatigut piunasaqaatit – umiarsualiviit mittarfiillu toqqarneqartut

Kalaallit Nunaanni illoqarfiit mikisuupput ikitsuinnarnillu inoqarlutik. IHR-mi piunasaqaatit tunuliaqutaralugit umiarsualivinni mittarfinnillu immikkut nakorsaqaarnikkut sullissivinnik pilersitsisoqarnissaanut tunngavissaqanngitsoq nalilerneqarpoq. Napparsimasoqartillugu ajoqusertoqartilluguluunniit sumiluunniit peqqinnissaqarfiit nalinginnaasut atorneqartarput napparsimasunik angallassinertalik, napparsimmavimmut qanittumik ungasissuseqarneq eqqarsaatigalugu nappaatinik / ajoqusersimasunik isumaginninnissamut ilinniarsimasunik sulisoqartut. Napparsimasunik angallassissutit illersuineramik atortunik sukkasuumik pilersorneqarsinnaapput. Peqqinnissaqarfimmiik aaqquissuussineq atuuttooreersoq napparsimasunik ataasiakkaanik tunillannartumik nappaateqartunik imaluunniit tamanna pillugu pasisaqarnermi tigusinissamik nalilersuinissamillu sukkasuumik pilersitsisinnaavoq. Peqqinnissaqarfiup ilaanut annertunerusumik piginnaasaqartumut immikkullu ilisimasaqartumut nuussinissamut tamatigut periarfissaqarpoq, tassunga ilanngullugu Danmarkimut.

Sumiiffimmi mittarfik imaluunniit umiarsualivik angalasunik tunillanneqarsimasunik/eqqorneqarsimasunik immikkoortitaluni peqqinnissaqarfimmiit apersuinermi atorneqartussanik ininik pisuni aalajangersimasuni atukkiinissamut akisussaaffeqarpoq. Angalasunut isumannaatsumik avatangiiseqartitsineq nuna tamakkerlugu maleruagassanut nalinginnaasunut ilaavoq, tassunga ilanngullugu suliffinnik nakkutilliinermi maleruagassat aamma mittarfeqarfimmut umiarsualivinnullu oqartussanut akisussaaffiulluni. Immikkoortitaagallarnissamik/mattussinissamut pisariaqartitsisoqartillugu angallammi tunillanneqarsimasutut

pasineqartut aallaaviatigut angallammiiginnassapput, napparsimasutullu paasineqartut
katsorneqartussanngorlugit assartorneqassallutik. Timmisartut eqqarsaatigalugit
immikkoortitaagallannissamik/mattussinermi atugassanik kommuni qulakkeerinnissaaq.

Anilernermi isernermilu nakkutilliinermut ilaatinneqartunut apeqqutaassaaq nappaat suna pineqarnersoq. Anilernermi isernermilu nakkutilliinermut atatillugu Nappaalaneq pillugu ataatsimiititaliaq Nunatsinni nakorsaanermiit kaammaattuut malillugu aalajangiissaaq. Kalaallit Nunaanni, soorlu aamma Danmarkimi anilernermi aamma/imaluunniit isernermi nakkutilliinertut isigineqarpoq, ingerlanneqareersut saniatigut, pisumi aalajangersimasumi pilersinneqarsinnaasut, assersuutigalugu nappaalaneq pillugu inatsisimik atortitsiniaanermut atatillugu imaluunniit PHEIC-mik pisoqarneranut atatillugu isernermi anilernermilu nakkutilliisoqarnissaa pillugu WHO kaammattuuteqarpat.

Angalasut napparsimasut imaluunniit napparsimasutut pasineqartut amerlanertigut ingerlatseqatigiiffimmit assartuisumit itigartinneqartarput sukkasuumillu nunap peqqinnissaqarfiani nalilersugassanngorlugit immaqalu katsorsagassanngorlugit ingerlanneqarsinnaallutik. Danmarkimisut – aamma assiganik tunngavilersuuteqarluni – umiarsualivinni mittarfeqarfinnilu immikkut misissuisarnissanik pilersitsisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq isumaqartoqanngilaq. Isernermi anilernermilu nakkutilliinermut atatillugu pingaaruteqartoq tassaavoq anilersunik aamma/imaluunniit isertunik angalasunik tamanik nalunaarsuisarnej. Isernermi taamatut suliassaq ingerlatsisumut isumagisassanngortinneqartarpoq, tassanngaanniillu paasissutissat politiinut ingerlateqqittarlugit, anilernerмили suliassaq politiinut suliassanngortinneqarsimalluni.

Immikkut pisoqartillugu anilernermi isernermilu angalasut akiuussutissanik kapineqarsimaneriniq uppersaateqarnerisut nakkutilliisoqarsinnaavoq.

Uumasunik tunillaasinnaasunik imeqarfinnullu, tunillannartuiaanermut allatigullu akiuinermit atatillugu tamakku uumasuaqqanik ajoqutaasunik nakkutilliisunit suliffeqarfinnit isumagineqassapput, umiarsuit eqqiluittuunerannik uppersaammik tunniussinissaaq siunertaralugu umiarsuarnik misissuinissamut akuerisaasunik.

Summary in English

Surveillance and assessment

Denmark has adequate surveillance systems to detect events which might constitute a PHEIC. The main actors in the area – including the National Focal Point for IHR - are authorities with 24/7 duty, which allows events to be detected, described, verified, quickly assessed and controlled. Furthermore, the WHO and other relevant partners – nationally and internationally - can be notified instantly. Also relevant communication systems are implemented.

Contagious Diseases

Surveillance of contagious diseases is managed via international surveillance and notification systems as well as the mandatory reporting by health care professionals to public health authorities as per Danish legal provisions. According to the departmental order on medical doctors' reporting of contagious diseases, serious and dangerous diseases as listed in the order must be reported immediately by telephone to the regional public health officer, and reported in writing to the Statens Serum Institute. Also diseases where the causes are unknown or unexplained, but might be caused by a biological agent, must be reported. Thus morbidity and mortality above an expected level, and believed to be caused by serious contagions, will quickly be registered by the public health authorities in Denmark, and countermeasures may be initiated immediately. Furthermore, this system allows information regarding diseases, symptoms, clinical descriptions, laboratory results etc. to be reported to relevant authorities and to the WHO.

The Danish Health and Medicines Authority (DHMA), as well as the Statens Serum Institute (NSI) have 24/7-duty. Furthermore, via the Danish National Crisis Management System it is possible to contact all other relevant national authorities 24/7.

Food

Regarding food, surveillance is managed via international surveillance and reporting systems, as well as via The National Food Institute and The National Veterinary Institute who continuously evaluate non-human contagions. The Danish AgriFish-Agency is responsible for controlling the import of plants.

Regarding veterinary control, border control measures are established, to control the import of live animals, foodstuff of animal origin, by-products of animal origin, semen, eggs, embryos, hay, straw or other products and items able to spread diseases and zoonotic infectious matter. A veterinarian officer manages the border control, and The Danish Veterinary and Food Administration and the Statens Serum Institute collaborate in handling the response.

Zoonotic Diseases

The National Veterinary Institute manages the surveillance of zoonotic diseases, and reports to The Danish Veterinary and Food Administration.

Regarding veterinary control, border control is established, concerning import control of live animals, food of animal origin, by-products of animal origin, semen, eggs, embryos, hay, straw or other products and items able

to spread diseases and zoonotic infectious matter. A veterinarian officer manages the border control, and The Danish Veterinary and Food Administration and the Statens Serum Institute collaborate on handling the response.

Chemical events

No continuous surveillance takes place in Denmark regarding chemical events, but if the Chemical Division of the Danish Emergency Management Agency (DEMA) who also is the Chemical Expert Providers in Denmark, or the Danish Poison Information Center becomes aware of an extraordinary event caused – or possibly caused – by a chemical, they mutually inform each other and inform the Danish Health and Medicines Authority too. DHMA decides on the management of the event, according to its character and magnitude.

Radiological/Nuclear events

The Nuclear Division in the Danish Emergency Management Agency (DEMA) who also is the Expert Advice Provider on nuclear events manages surveillance. The National Institute of Radiation Protection is the radiological Expert Advice Provider.

In order to detect and map an eventual radioactive contamination, 24/7 monitoring systems, nationally and internationally are established. The radiation level in Denmark is currently measured via 11 permanent monitoring stations. A rise in the radiation level will trigger off alarm to the nuclear officer on duty in DEMA.

Furthermore, a Danish Nuclear Contingency Plan exists, which is a part of the planning frame in the National Operative Staff (part of the National Crisis Management System), with reference to cross-sector handling of such events.

Public health Response

The Danish Health and Medicines Authority being the sector-responsible authority, has public health officers on 24/7-duty. So DHMA may receive notifications and reports around the clock. If a report or notification is received under the IHR, the DHMA decides the response action, and reports instantly to the National Focal Point for IHR at the Statens Serum Institute. From the DHMA information may also be passed to other relevant authorities nationally, either by bilateral agreements or via the National Operative Staff, where a updated list of all relevant authorities and Expert Advice Providers makes it possible to contact them. Then quickly a decision of which response and eventual control arrangements must be implemented in the health sector and other sector can be made.

Regarding CBRN-events, the normal sector responsibility is maintained. This means, that the authority or organization which in daily life is responsible for a subject or area, will continue that responsibility in the event of accidents and disasters, including terror-attacks. Furthermore, to help the authorities in the CBRN-area, Expert Advice Providers (see passage 5.6) are established to support the authorities of the response. The Expert Advice Providers are superstructures, also available in case of smaller accidents in the daily preparedness.

The purpose of the CBRN-Expert Advice Providers are to assist the fire-and rescue preparedness, the police, the health sector or other authorities providing advice and response capacity to minimize a threat or

consequences from a CBRN-event. The Expert Advice Providers offers advice and assistance to the claimants, and to a certain degree also have response capacity. Necessary laboratory capacity is found in all CBRN-areas.

Infectious diseases

Treatment and care of patients suffering from (or suspected to suffer from) serious and dangerous contagious diseases are managed by the regional health services. Furthermore, in each of the five administrative regions of Denmark an Epidemic Commission is established, chaired by the chief of police, and with members including the public health officer, a representative from the regional health service, a veterinary officer from the local Danish Veterinarian and Food Administration, a representative from the local DEMA center, a representative from the Tax/Customs authority and three Politicians from the regional council. The purpose of the Epidemic Commission is to hinder introduction and spreading of serious and dangerous contagious diseases in the country, and the commission has the power to use force if necessary, e.g. to mandate people to get examined by a medical doctor, to order a patient or group of patients to be admitted to a hospital, to mandate vaccinations, to order the containment or closure of certain areas etc.

The DHMA instructs the local health services, and the Epidemic Commissions.

All regions have clinical microbiological departments, which are able to complete basic laboratory diagnostic investigations. More specialized laboratory diagnostic investigations are carried out at the national reference laboratory at the Statens Serum Institute.

The public health officer manages tracing of contacts and source of infection, as well as implementing measures to prevent further spreading of the infectious disease. The public health officer is one of the main actors in the local Epidemic Commission.

If outbreaks of serious and dangerous infectious diseases occur, the DHMA by the public health officer in collaboration with the Statens Serum Institute manages investigations and analysis. The Statens Serum Institute is responsible for the risk-assessment, while the DHMA decides the risk management. The DHMA informs the health services in the regions and in the municipalities. DHMA communicates with the regions via the Major Incident Command Center (MICC) in the region. MICC makes sure that all relevant departments and personnel in the region are informed, including the general practitioners.

The Food Area

Persons falling ill after ingestion of infected or contaminated food (or suspicion thereof) are treated and cared for by the health services. Suspicion of food as the cause of disease must be reported to the public health officer. The public health officer contacts the Food and Veterinary Administration, who takes care of searching for the source of infection in food, and hygienic circumstances if preparation of the food has been done at a public restaurant, shop, etc. The public health officer manages contact-tracing in humans.

In the event of an outbreak of food-related infectious disease, Statens Serum Institute in collaboration with the Danish Veterinary and Food Administration, and the National Food Institute carries out the epidemiologic investigations. The public health officers assist locally.

The National Food Institute has laboratory capacity as described in passage 14.1.2.

Contact and communication between the relevant national authorities may take place around the clock, including reporting to and receiving notifications from the NFP.

Zoonotic events

Zoonotic diseases are diseases transmitted naturally from animals to humans and vice versa. Patients suffering from a zoonotic disease are treated and taken care of in the health services, whereas outbreaks of zoonotic diseases are epidemiologically managed by the Statens Serum Institute in cooperation with the Danish Veterinary and Food Administration, and the National Food Institute. The public health officers assist locally. The National Veterinary Institute holds the laboratory capacity, see passage 15.1.

Chemical events

Injured, poisoned – including contaminated – persons following a chemical event are managed by the regional health services. The Danish hospitals have few facilities for cleaning of contaminated persons; and the principal rule is that contaminated persons gets cleaned at the scene of accident by the fire-and rescue authority, that is previous to entering the hospital. But the hospitals are prepared to handle contaminated persons entering the hospital, the so-called self-admitters.

Persons who might be exposed but shows no signs of disease are informed and managed by the public health officer.

The local DEMA centers HazMat-teams in cooperation with the Chemical Expert Advice Providers take samples to identify the chemical. The Chemical Expert Advice Providers from Chemical Division in DEMA possesses analytic laboratory facilities, and are able to carry out identification of chemicals, even if they beforehand have no idea which chemical to look for. At the scene of accident, the HazMat team possesses quick-tests which might indicate chemical involved.

Radiological/nuclear events

The National Institute of Radiation Protection will always be involved in radiological/nuclear events, to offer advice and guidance to the responding authorities.

Injured – including contaminated patients following a radiological/nuclear event are managed by the regional health services. The hospitals have few facilities for cleaning of contaminated persons; and the principal rule is that contaminated persons gets cleaned at the scene of accident by the fire-and rescue authority, that is previous to entering the hospital. But the hospitals are prepared to handle contaminated persons entering the hospital, the so-called self-admitters.

Persons who might be exposed but show no signs of disease are informed and managed by the public health officer, who always consults the National Institute of Radiation Protection.

The National Institute of Radiation Protection has an isotope laboratory approved to handle radioactive material. The laboratory is not accredited, though. In the laboratory investigation of isotopes emitting gamma- and beta-radiation may be done. Samples suspected solely to emit alfa-radiation are normally sent to Center for Nuclear Technologies (the former Department of Radiation Research, Research Center Risø).

Danish Decommissioning¹ possesses an accredited laboratory in order to be able to investigate materials emitting radiation in relation to removing the nuclear plants at the Risø-area. The National Institute of Radiation

¹ Danish Decommissioning is an independent enterprise under the Ministry of Science, Innovation and Higher Education.

Protection do not have a formal agreement with Danish Decommissioning about laboratory facilities in case of a large event; but DD is part of the National Institute of Radiation Protections informal professional network.

Public Health Crisis Plan

Denmark has no specific national public health crisis plan. Firstly because almost all extraordinary events require cross-sectorial response. Secondly, all sectors have the responsibility of preparedness and response in their own sector. In relation to this, all regions and municipalities in the country must issue health preparedness plans, including matters related to IHR.

Nationally, the Danish emergency management authorities relies on a common National Disaster Preparedness Plan, with an all hazards approach, which includes all relevant authorities.

Capacity Requirements – appointed ports and airports.

No ports or airports in Denmark have dedicated medical services, but everywhere in the country, including ports and airports, there are easy and rapid access to the ordinary emergency medical services, which applies to acute illnesses and injuries. This includes ambulances, emergency physician vehicles, emergency assistance vehicles, hospitals and general practitioners on duty.

The existing Danish emergency health services are quickly able to manage admittance and assessment of both single patients and a larger number of patients suffering from infectious disease – or suspicion of infectious disease – or another illness which may constitute a health threat (PHEIC) (see Standard Operational Procedure, SOP, in annexes).

The five administrative regions, who are responsible for hospitals, emergency and ambulance services, must be able to manage incoming ill/contagious patients at points of entry, geographically placed in the region, in collaboration with the public health officer and the Epidemic Commission. As a point of reference and to support the local implementation of IHR, a Standard Operational Procedure (SOP) has been prepared (se annexes).

Ambulance and emergency services cover the whole country, and generally the response time for these services is less than 15 minutes. Therefore, it is not relevant for Denmark to have designated ports and airports, since it is possible to obtain the ordinary health service everywhere in the country, including land crossings.

Regarding land crossings, it should be noted, that Denmark is a Schengen-country, surrounded by Schengen countries regarding land crossings, and these generally have no manned control of travelers entry and exit.

The Danish ambulance personnel have access to and are trained in using protective equipment regarding contagious disease.

If the region in collaboration with the police in the actual situation find other transportation vehicles than ambulances suitable (e.g. bus); the region is obliged to inform the driver and other personnel involved very thorough, and provide protection equipment for them too.

In the actual situation, the Police are responsible finding suitable premises, where interviews with travelers may take place; and where it is possible to separate the suspected infected or exposed from the rest of the passengers. The Police collaborate with personnel from the port or airport and the health service.

If a risk assessment concludes that persons exposed to a serious and dangerous contagious disease may fall ill after a few days, and might become contagious themselves; the Epidemic Commission and the DHMA will decide, that exposed persons must be kept together and in quarantine. The purpose of quarantine is to avoid

spreading of the disease to persons who were not exposed, from persons who were exposed and possibly infected, but not yet have shown any symptoms.

As it is, the regions in Denmark being able to manage situations with large numbers of contagious persons in the country, must have assigned quarantine facilities beforehand in relation to their preparedness planning. Therefore, it is not relevant in Denmark to assign specific quarantine facilities geographically close to ports and airports. As it is, the police and the region in collaboration arrange transportation of exposed persons from the port/airport to the quarantine facilities in the region.

The IHR contact-point in relation to points of entries (ports/airports) will always be the local police, which also represent the local Epidemic Commission. The IHR-coordinator will always be DHMA represented by the local public health officer (or the public health officer on duty). He/she also represents the local Epidemic Commission. Besides, the public health officer has duties in relation to outbreaks, whether these are caused by infectious disease, zoonotic events, chemical events, radiological/nuclear events or are foodborne.

Regarding assessment and care for affected travelers, this is – according to the sector responsibility - a task for the health services. Assessment and care for affected animals is likewise a task for the veterinarian authority services.

Entry and exit control of arriving and departing travelers in Denmark is not understood as a permanent arrangement, but something that must be initiated ad hoc, if needed in the actual situation; e.g. in connection with enforcing the Danish Epidemic Act, or if WHO should recommend medical control in connection with a current PHEIC.

Ill – or suspected ill - persons will typically be refused entry to planes or ships by the conveyance company, and they may quickly receive medical assistance by the Danish health services as previously described.

The extent of entry and exit control of arriving and departing travelers will vary depending on the actual disease. From a Danish point of view, the essential aspect in such medical control is registration that establishes records of the affected travelers. This task is assigned to the police. If it is necessary to inspect vaccination certificates, this will solely be arranged according to decision and guidance from the DHMA. The task will be carried out in collaboration between the local public health office and the health service of the region.

From a Danish point of view, the previous experience sets no basis for implementing specific screening arrangements in airports and ports (including temperature screening and other kinds of quick-tests). Screening methods are not considered being sufficiently specific and reliable. The main point is getting information from the single affected traveler regarding symptoms and/or movements around areas where infection occurred, and whether the traveler has been in close contact with infected persons.

Safe environment for travelers and occupational circumstances for the crew on planes and ships a responsibility for the Danish Maritime Authority and the Danish Transport Authority according to the sector responsibility. Set of rules exists (the Sea Act (Act on Safety at Sea) and Act on Air Transport, see passage 6.3.

Regarding Ship Sanitation Certificates requiring inspection of ships, vectors and reservoirs, disinfection and control measures, this is performed by pest-inspection companies, which specially are permitted to carry out ship inspections prior to the public health officers issuing of Ship Sanitations Certificates, see passage 18.1.

1. IHR sunaava

Nunat tamalaat peqqinnissakkut malittarisassaat, International Health Regulations (matuma kingorna IHR), annertuumik siunertaqarput nappaatillu atuuttut nutaallu tunillannartut kiisalu stoffit tunillaaneq ajortut napparsimalersitsisartunik peqquteqartut siaruarnissaat pinngitsoortissallugit.

Kalaallit Nunaat nammineerluni Nunarsuarmi peqqinnissakkut suleqatigiiffimmut (matuma kingorna WHO) ilaasortaangilaq, malittarisassanulli ilaalluni.

Malittarisassat uani nassaarineqarsinnaapput:

http://www.who.int/csr/ihr/wha_58_3/en/index.html

Malittarisassat tamarmiusut Peqqisutsimut Pitsaaliuinernullu Ministeriaqarfimmit akuerisaanngitsumik nutsertinneqarsimasut uani takuneqarsinnaapput:

<http://www.sst.dk/~media/Planlaegning%20og%20kvalitet/Sundhedsberedskab/bilagihrrapportfinal181208.ashx>.

Malittarisassat katillugit 66-inik immikkoortoqarput, kiisalu upalungaarsimanermit, passussinermut, nalunaarusiornermit il.il. immikkuullarissunik piumasaqaatinik arlalinnik ilanngussaqarluni. Taakku saniatigut malittarisassat piviusumik qanoq passunneqarnissaat pillugu arlalissuarnik WHO ilitsersuusiorsimalluni.

1.1 IHR'p siunertaa (Immikkoortoq 2)

IHR-p siunertaa tassaavoq nappaatit nunani assigiinngitsuni siaruarnissaasa pitsaaliornissaat, akiornissaat, nakkutigineqarnissaat peqqinnissakkullu ilinniarsimasut qisuarnissaat isumagissallugu taamaalilluni inuit peqqinnissakkut ajoqusersinnaanerannut naammaginartumik naapertuulluni tamannalu killeqartinneqarluni, aamma nunanilu assigiinngitsuni angallannerni niuernernilu pisariaqanngitsumik akuliunnissaq pinngitsoortissallugu.

1.2. IHR-mut naleqqiullugu suliasat (Immikkoortoq 5 aamma 13)

Naalagaaffiit peqataasut tamarmik peqqinnissakkut malittarisassat naalagaaffimmut ilaasortaasumut pineqartumut atulersinneraniit ukiunik tallimanik kingusinnerunngitsumik *peqqinnissakkut malittarisassat naapertorlugit pisut paasineqarnissaat, nalilersorneqarnissaat, nalunaarutiginnissaat nalunaarusiornissaallu pillugit piginnaasatigut ineriartortitsissapput, nukissaqartitsillutik aalajangiussisimallutillu*, soorlu isumaqatigiisummut ilanngussaq 1-imi immikkuullarissumik allaaserineqartut (immikkoortoq 5).

Naalagaaffiit peqataasut tamarmik sapinngisamik piaarnerpaamik, kisiannili naalagaaffimmut ilaasortaasumut pineqartumut atulersinneraniit ukiunik tallimanik kingusinnerunngitsumik *peqqinnissakkut innuttaasunut ajoqutaasinnaasunut aamma nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartunik innuttaasut peqqissuunerannut ajornartoormi sukkasuumik iliuuseqarnissamut piginnaasatigut ineriartortitsissapput, nukissaqartitsillutik aalajangiussisimallutillu* soorlu ilanngussaq 1-imi aalajangersarneqartoq (immikkoortoq 13).

IHR-imi allassimavoq piginnaasat immikkuullarissut pillugit piumasaqaatit naammassineqarnissaannut nuna tamakkerlugu aqqissugaanerit isumalluutillu pigineqareersut nunanit peqataasunit atorneqassasut. Nunat tamarmik pingaarnerusutut nunap aqqissugaanikkut isumalluutitigullu atuutereersut minnerpaatut

piumasaqaatit allanneqarsimasut naammassisinnaanerlugit nalilersussavai tamatumalu inerneratut nunap nunataata tamarmiusup iluani pingaarnertigut piginnaasat pigineqarnissaat atorneqarsinnaanerilu qulakkeerniarlugit iliuuseqarnissamut pilersaarutit ineriartortillugit atuutilersillugillu.

Malittarisassaniipput peqqinnissakkut akornusiinnaasut tamarmik soorlu uummassuseqartunit (tunillaasinnaasut, uumasut nappaataat, inuussutissanit ingerlateqqinneqartut), akuutissanit kiisalu atomimik radiumimilu qingornernit pisut.

Malittarisassat immikkoortunik arfineq pingasunik tikkuagaqarpoq peqqinnissakkut imaluunniit pisunik immikkut ajoqusiinnaasut paasineqarnissaannut iliuuseqarfiginissaannullu pisariaqartumik piginnaasaqarfiusussat. Taakku tassaapput:

- Anguniakkat, inatsisit aningaasalersuinerlu
- Nuna tamakkerlugu attaveqarfissami ataqatigiissaatineq attaveqatigiinnerlu (National Focal Point)
- Nakkutilliineq
- Iliuuseqarneq
- Upalungaarsimaarneq
- Ajoqusiinnaasut pillugit attaveqatigiinneq
- Inuit isumalluutit
- Laboratoriatigut isumalluutit²

Nakkutilliineq suliniuteqarnerlu pillugit nakkutilliineq, kiisalu nunamut iserfiusut immikkut toqqarneqartut pillugit piginnaasatigut piumasaqaatit malittarisassanut ilanngussaq 1 A-mi aamma 1B-mi allanneqarsimapput.

1.3 Suut WHO-mut nalunaarutigineqassappat?

Tassaapput pisut *nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartunik peqqinnissakkut innuttaasunut ajoqutaasinnaasut*, malittarisassani taaneqartut: *Public Health Event of International Concern* (matuma kingorna PHEIC).

Tassaapput immikkut pisut, piumasaqaatinik ukuninnga marlunnik naammassinnittut:

- a. Pisup ilungersunartuunera, innuttaasut peqqissuunerannut ajoqusiinnaanera uuttorlugu.
- b. Pisoq immikkut ittoq imaluunniit naatsorsuutigineqanngitsoq.
- c. Pisoq nunanut assigiinngitsunut siaruarsinnaasoq; aamma/imaluunniit
- d. Pisoq pissutigalugu angalanerni niuerniluunniit killilersuisariaqarneq pisariaqalerluni.

Tassani pineqarsinnaapput:

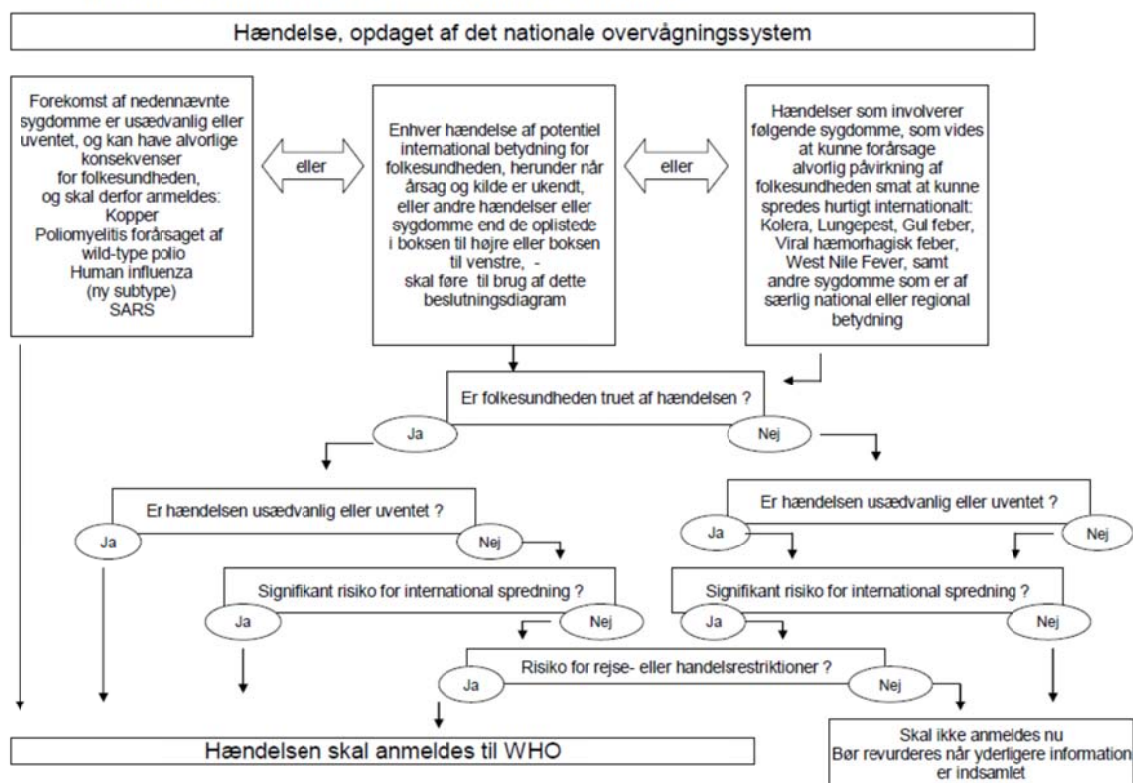
- a. Inunni pisoq
- b. Uumasunit tunillaaneq imaluunniit mingutsitsineq, imaluunniit
- c. Nioqqutissat mingutsinneqarsimasut.

Nalunaaruteqartarneq pillugu ingerlatsineq pillugu takussutissiamik WHO suliaqarsimavoq (takussutissiaq 1)³.

2 WHO. Protocol for Assessing National Surveillance and Response Capacities for the International Health Regulations (2005) in Accordance with Annex 1 of the IHR. A Guide for Assessment Teams. WHO 2010.

3 Nunani assigiinngitsuni peqqinnissakkut malittarisassat. Umiarsualivinni mittarfinnilu upalungaarsimanissamut piumasaqaatit. Sundhedsstyrelsen, 2008

Beslutningsdiagram til vurdering og anmeldelse af hændelser, som kan udgøre en folkesundhedsmæssig trussel af international betydning

Figur 1. Flowdiagram, beslutning om PHEIC

Nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartumik innuttaasut peqqissuunerannut immikkut tamanit ajoqusiinnaasutut nalilerneqartut nappaatit WHO-mit allatorneqarsimapput. Nappaatit taakku atugaaneri taamaattumik nakkutigeqqissaarneqassapput WHO-mullu nalunaarutigineqassallutik. Nappaatit uku WHO-mit tamanit nalunaarutigineqartussaatur allatorneqarsimapput: *Kuppit, nukerlaarneq nutaaq, nualluut nutaamik pissusilik, SARS, kolera, nappaalanersuaq, malaria, virusi aanaarneqartumik kissarulunneq, kiisalu West Nile fever.*

Ajoqusiinnaasoqartillugu nunanut assigiinngitsunut nappaatip siaruarnissaa pinngitsoortinniarlugu imaluunniit killeqartinniarlugu aamma nunani assigiinngitsuni angallannerni pisariaqanngitsumik akuliunnissaq pinngitsoortinniarlugu peqqinnissakkut naleqquttumik aaqqiisoqarnissaa pillugu WHO nunanut piumasaqarsinnaavoq, peqqinnissakkut immikkut ajoqusiinnaasut atuuttut siunertaralugit innunut, nassatanut, usinut, containerinut, assartuutitut, nioqutissanut aamma/imaluunniit allakkatigut nassiussanut tunngatillugu atorneqarsinnaasunik.

1.4 Nuna tamakkerlugu attaveqarfiit (National Focal Point)

WHO-mik attaveqatigiinnermi nunat tamarmik nuna tamakkerlugu attaveqarfimmik (National Focal Point) toqqaassapput. IHR-imut ilaasunik pisunik nalunaaruteqarneq nuna tamakkerlugu attaveqarfiit aqutigalugit WHO-mut nassiunneqassapput. Danmarkimi tassaavoq Statens Serum Instituttimi Afdeling for Infektionsepidemiologi (siusinnerusukku: Epidemiologisk afdeling), nuna tamakkerlugu attaveqarfiuvoq⁴ taassumalu WHO-mut nalunaaruteqartarneq isumagisaralugu. WHO nunanut allanut paasisutissanik nalunaaruteqartartussaavoq, taamaalilluni taakku peqqinnissakkut ajoqutaasinnaasunik pitsaaliuisinnaallutik aamma/imaluunniit akiuisinnaallutik.

1.5 Nunami iserfiusut

IHR naapertorlugu nunat tamarmik *nunami iserfissanik (Point of Entry)* toqqaassapput, taakku aalajangersimasunik piginnaasaqassallutik, soorlu: *naleqquttumik nakorsanit sullissineq, tassunga ilanngullugu misissuinissamut, paarsinissamut katsorsaanissamullu atortut, angalasunik napparsimasunik assartuinissamut atortoqarneq sulisoqarnerlu, assartuutinik nakkutilliinermi ilinniarsimasunik sulisoqarneq, angalasunut isumannaatsumik avatangiiseqarneq, uumasunik tunillaasinnaasunik imeqarfinnillu nakkutilliinermut ilinniarsimasunik sulisoqarneq, upalungaarsimanissamut pilersaarut, tassunga ilanngullugu ataqatigiissaarisunik attaveqarfinnillu toqqaaneq, angalasunik uumasunillu eqqorneqartunik nalilersuinissamut paarsinissamullu periarfissaqarneq, tassunga ilanngullugu immikkoortitsivik allatigullu tapersersuinikkut suliniutit, angalasunik eqqorneqartunik apersuiffissaqarneq, angalasunik immikkoortitaagallarnissamut/mattussinissamut inissaqartitsineq, tunillannartuiaanermik atuisinnaaneq, uumasuaqqanik ajoqusiinnaasunik akiuineq, usinik, containerinik il.il. minguisaaneq, kiisalu isertunik anilersunillu nakkutilliinerit ingerlanneqarneri.*

⁴ Nunani assigiinngitsuni peqqinnissakkut malittarisassani Afdeling for Infektionsepidemiologi suliai pillugit allaaserisaq takujuk. Umiarsualivinni mittarfinnillu upalungaarsimanissamut piumasaqaatit. Sundhedsstyrelsen, 2008, p 35-36.

2. Kalaallit Nunaanni IHR pillugu upalungaarsimanerup tunuani eqqarsaasersuutit aamma qallunaat nunaanni IHR pillugu upalungaarsimanerup attuumassutit

Kalaallit Nunaat WHO-mut nammineerluni ilaasortaangilaq. Nunanit assigiinngitsuniit peqqinnissakkut Kalaallit Nunaanni akornutaasinnaasumik passussineq Danmarkimi nuna tamakkerlugu attaveqarfik aqputigalugu ingerlanneqassaaq, tassanilu upalungaarsimanerup tunngatillugu nalinginnaasumik suleqatigiiffisatsinni aqqissuussinernik suliffeqarfinnillu ingerlalluurtumik suleqatigiinneq apeqqutaassalluni. Taakku Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu "Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanerup inatsisit pillugit nassuiaammi"⁵ nassuiarneqarput Danmarkilu eqqarsaatigalugu ilaatigut "Nunani assigiinngitsuni peqqinnissakkut malittarisassat. Umiarsualivinni mittarfinnilu upalungaarsimanissamut piimasaqaatini"⁶.

IHR-ip Kalaallit Nunaanni atulersinnissaanut pingaarnertut tunngavisoq taamaalilluni tassaavoq tamanna tulluuartillugu immikkoortuni suleqatigiinneq taanna ajornaatsissallugu, qallunaat nunaanni najoqqutassanut aamma nunani assigiinngitsuni nappaatit siaruarnissaannut illersuisumik upalungaarsimanerup ilaanut qallunaat aqqissugaannut qnittumik inissisimalluni^{7,8}.

Danmarki assigalugu Kalaallit Nunaata taamaalilluni pingaartippaa *nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartunut peqqinnissakkut ajoqusisinnaasunut innuttaasut* illersornissaannut IHR siunertaqartillugu (Immikkoortoq 3, tunngavigisat). Tassa angalasunik napparsimasunik tigusernerup atavillugu IHR-mi anguniarneqarpoq nappaatip pineqartup siaruarnissaanut nunami aamma nunani allani innuttaasut illersussallugit taamaalillunilu IHR-mi eqqarsaat *pingarneq tassaangilaq* timmisartuni umiarsuarniluunniit ilaasut inuttallu ataasiakkaat illersorneqarnissaat.

Napparsimasut imaluunniit nappaammik ilungersunartumik tunillaasartumik tunillaneqarsimasut imaluunniit taamatut pasineqartut Kalaallit Nunaanni qanoq tiguneqassanersut pilersaarummi matumani aamma Standard Operational Procedures (SOP) pillugu taassuma ilanngussaani allaaserineqarput. Ilanngussaq aamma Kalaallit Nunaat pillugu upalungaarsimanissamut pilersaarut upalungaarsimanerup iluani ingerlataqartunit taamaallaat takuneqarsinnaavoq. Aalajangersimasumik pisoqartillugu oqartussani qitiusut tassaapput Namminersorlutik Oqartussani Naalakkersuisoqarfiit akisussaasut, Nunatsinni Nakorsaaneqarfik (nappaatinik nakkutilliinermi akisussaasoq), Peqqissutsimut Pitsaaliuinerullu Aqutsisoqarfik (peqqinnissaqarfinni ataasiakkaani peqqinnissakkut upalungaarsimanerup pingaarnertigut akisussaasoq), Tunillaassortumik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq (nappaalaneq pillugu inatsisip ataani nappaatit ilungersunartumik tunillaasartut siaruanginnissaannut akisussaasoq⁹), politiit (aalajangersimasumik suliamut atavillugu suliniutinut atavitiigissaarinerup akisussaasut), Issittumi sakkutuut (Imarsiornermi Aqutsisoqarfik eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaata eqqaani imartani umiarsuit nalunaaruteqartarnerat pillugu nalunaarummik piviusunngortitsisoq¹⁰ aamma sinerissamut qanittup avataani imaani upalungaarsimanissamik isumaginnittoq),

5 Ineqarnerup Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik. Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanerup inatsit pillugu nassuiaat.

Namminersorlutik Oqartussat 2010.

6 Nunani assigiinngitsuni peqqinnissakkut malittarisassat. Umiarsualivinni mittarfinnillu upalungaarsimanissamut piimasaqaatit. Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik, 2008.

7 Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik. Nunani assigiinngitsuni peqqinnissakkut malittarisassat. Umiarsualivinni mittarfinnillu upalungaarsimanissamut piimasaqaatit. Atulersinnissaanut kaammattuutit. Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik 2008.

8 Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik. Nunani assigiinngitsuni peqqinnissakkut malittarisassat. Umiarsualivinni mittarfinnillu upalungaarsimanissamut piimasaqaatit. Ilanngussat. Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik 2008.

9 Nappaatit tunillaassortut akiorniarlugit iliutsit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 20, 12. november 2001-imeersoq.

10 NAL nr 170, 17/03/2003-meersoq. Kalaallit Nunaata eqqaani imartani umiarsuit nalunaartarnissaat pillugu nalunaarut (Kalaallit Nunaanni Nalunaartarnikkut kiffartuussivik).

Mittarfeqarfiit (Mittarfeqafiit, Kalaallit Nunaanni mittarfeqarfinnik ingerlatsisusooq) kiisalu namminersorlutik oqartussat kommunillu iluanni oqartussat attuumassuteqartut allat.

Isernermi anilernermilu napparsimasinnaasunik nakkutilliinermik pilersitsinissamik pisariaqartitsineq nappaalaneq pillugu inatsisip atortinneqarneranut taamaallaat Danmarkimi qulakkeerneqassaaq. Tamatuma saniatigut immikkut pisoqartillugu naatsorsuutigineqarpoq isernermi angalasup akiuussutissamik kapineqarsimaneramik uppersaatinik nakkutilliisoqarsinnaasooq. Kalaallit Nunaannut iserneq taamaallaat timmisartukkut umiarsuakkulluunniit pisinnaavoq. Pingaarnertut iserfiusinnaasut ikitsuinnaapput aamma illoqarfiit imaluunniit nunaqarfiit akornanni aqqusineqarnani. Nunap avinngarusimasumik inissisimaneera aamma ikitsuinnarnik iserfissaqarnera pissutigalugu nalilerneqarpoq isernermit tunngatillugu immikkut aqqissuussisoqarnissaanik Kalaallit Nunaanni pisariaqartitsisoqanngitsooq, nappaalaneq pillugu inatsimmi periarfissaasut saniatigut (kapitali 5 takujuk).

Pisariaqartitsisoqartillugu Kalaallit Nunaat qularnanngitsumik isernermi anilernermilu nakkutilliiffinnik pilersitsinermut atatillugu suliassat pisariaqartut pillugit qallunaat nunaanni oqartussaniit siunnersortissarsiortoqarsinnaassaaq. Tunillaassortunik nappaalanesuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq – Danmarkimisulli – pisumi aalajangersimasumi piviusumik suut piviusunngortinneqassanersut qulaajaaffigisariaqassuai (kapitali 4 aamma 5 takukkit).

Kalaallit Nunaani - Danmarkimi assigalugu – isumaqarpoq isernermit anilernermilu nakkutilliinermut atatillugu umiarsualivinni mittarfinilu immikkut misissuilluni aqqissuussinernik (assersuutigalugu kissassutsinik misissuutinik) imaluunniit sukkasuumik misissuisarnermi suleriaatsinik allanik pilersitsisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqanngitsooq, tassa ilisarnaataasut, immikkoortuni tunillatsiffiusinnaasuni aamma inunnik napparsimasunik atassuteqarfiusuni angallannerit pillugit paasissutissanik naleqquttunik angalasut pineqartut ataasiakkaat qulakkeerneqarnissaat pingaaruteqarneranik qallunaat isumaqarnerannut Kalaallit Nunaat isumaqataammat. Tunuliaqutaasooq tassaavoq taamatut misissuinerit isumannaatsuunnginneri ajornanngitsumillu avaqqunneqarsinnaaneri (kapitali 7 takujuk).

IHR aqqutigalugu "Timmisartut umiarsuillu peqqissuunerinik nalunaaruteqarneq" WHO-mit siullermeertumik atulersinneqarpoq, nunat nammineq aalajangersinnaallugu taakku piumasarineqassanersut. Taamatut aalajangersimasumik ingerlatsisoqarnissaa Danmarkimit ujartorneqanngilaq. Aamma Kalaallit Nunaat taamaaliunngilaq. Tamanna kapitali 8-mi erseqqinnerusumik eqqartorneqarpoq.

IHR-mit takuneqarsinnaavoq (Immikkoortoq 28) timmisartuni aquttut umiarsuillu naalagai, timmisartumi umiarsuarmilu naalackersuisuusut, timmisartup/umiarsuup tikinnissaa sapinngisamik sioqqullugu – tassa timmisartumi aquttup/umiarsuup naalagaata angallammi napparsimasooqarneranik, nappaatip tunillannartuuneranik paasisaqaannartoq imaluunniit innuttaasut peqqissuunerannut ajoqusiisinnaaneramik ilisimasaqalernermit – mittarfeqarfik/umiarsualivik tikiffissani tamanna pillugu ilisimatissuaa. Nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartumik innuttaasut peqqissuunerannut ajoqusiisinnaasumik (PHEIC) peqqinnissakkut oqartussat paasisaqarnissaat qulakkeerniarlugu Danmarkimi toqarneqarpoq paasissutissat mittarfeqarfimmi/umiarsualivimmi oqartussanut ingerlateqqinneqassasut, tassanngaannillu Tunillaassortunik nappaalanesuaqarneranut ataatsimiititaliarsuup sinniisuanut (sumiiffimmi politiit) attavigissagai, taakkulu sumiiffimmi nakorsaq peqqinnissamik nakkutilliisumut attaveqarlutik. Upalungaarsimanermi aqqissuussineq taamatut ittoq Kalaallit Nunaannit atornerqarpoq, taamaattorli tamatigut Nuummi politiit Tunillaassortunik nappaalanesuaqarneranut ataatsimiititaliarsuap siulittaasuanut (politimesteri) attaveqassaaq, taannalu

Nunatsinni Nakorsaannermut attaveqassalluni. Nunarsuarmut tamarmut nappaatit siaruarneri pillugu pilersaarummi¹¹ aaqqissuussinerup taanna assigaa (kapitali 5 takujuk).

Damarkimi umiarsualiviit eqqarsaatigalugit pissutsit immikkuullarissut atuupput umiarsualiviit namminersortuummata. Taamaattumik aalajangerneqarsimavoq umiarsuup naalagaata, qulaani allassimasut naapertorlugit, nalunaaruteqarniarluni Lyngby Radioa atassuteqarfigissagaa. Lyngby Radiop taava umiarsuup aamma Maritimi Assistance Service, Søværnets Operative Kommando (SOK) akornanni attaveqarnissaq ingerlateqqissavaa, taakkulu umiarsuarmut ikiutissallutik, tassunga ilanngullugu nunami oqartussanut attuumassuteqartunut atassuteqarneq. Kalaallit Nunaanni umiarsualivinni oqartussaaffik Royal Arctic Linemit isumagineqarpoq. Tikinnissaq sioqqullugu umiarsualivimmi oqartussat siumoortumik paasissutissanik tigusissapput nappaatillu nunarsuarmut siaruartut pillugit pilersaarut¹² naapertorlugu nappaat tunillannartoq pillugu paasissutissat Nuummi politii nut ingerlateqqillugit. Tamatuma saniatigut kalaallit nunaata imartaani umiarsuit kalerrisaarisarnissaat pilersinneqarsimavoq. Maili imaluunniit radio atorlugu Issittumi Sakkutuunut, Imarsiornermut Aqutsisoqarfik¹³ sinnerlugu Kalaallit Nunaata eqqaani imartani umiarsuarnik nakkutilliinermik isumaginnittunut nalunaaquttap akunnerini arfinillit tamaasa sumiinneq pillugu umiarsuit nalunaaruteqartussaapput. Angallammi tunillannartumik napparsimasoqartillugu nalunaaruteqartarnissap pilersinneqarnissaa pilugu Imarsiornermi Aqutsisoqarfimmut atassuteqartarnissaq pilersinneqarsimavoq, ingerlaannartumillu Nunatsinni Nakorsaaneqarfik aamma politii aqqutigalugit atassuteqartoqartassalluni, soorlu nappaatit nunarsuarmut siaruartut pillugit pilersaarummi allaaserineqartoq (kapitali 5 takujuk).

IHR-imi Immikkoortoq 20 aamma 39 kiisalu ilanngussaq 3 naapertorlugit teriarsuit nungunneqarnissaat pillugu allagartat aamma teriarsuit ilaatinneqannginneri pillugit qanga allagartanut taarsiullugu umiarsuit eqqiluutsueneri pillugit allagartat nutaat atulersinneqarsimapput. Allagartat nutaat IHR-imi taaneqarput *Ship Sanitation Control Certificate (SSCC)* aamma *Ship Sanitation Control Exemption Certificate (SSCEC)*. Kalaallisut: *Umiarsuit eqqiluutsuunerinik nakkutilliinermut allagartaq* aamma *Umiarsuit eqqiluutsuunerinik nakkutilliineq pillugu ilaatitsinnginnermut uppernarsaat*.

Peqqissutsimut oqartussat, Danmarkimisut, pingaartippaat uppernarsaatit IHR-imi isumamut tunngaviusumut takussutaassasut: nunat killeqarfii akimorlugit innuttaasut peqqissuunerannut ajoqutaasinnaasut siaruarnissaat pinngitsoortissallugu taamaattumillu nappaatit siaruarnissaannut periarfissat ukununga qulakkeerinissaq naleqquttut isigalugu: 1) inuit napparsimasut, 2) kikkaasut aamma 3) sullinerit.

Umiarsuup naalagaata nalunaaruteqarnissamut pisussaaffeqarneratigut (Immikkoortoq 28) qulakkeerneqarpoq inuit napparsimasut pillugit nalunaaruteqartoqartassasoq. Taamaattumik aalajangerneqarpoq umiarsuarnik misissuineri kikkaasartut sullinerillu isiginiarneqassasut, ilisimaneqarmat taakku nappaatinik inunnt siaruarterisartuusut. Tamanna kapitali 8-mi erseqqinnerusumik eqqartorneqarpoq. Danmarkimi¹⁴ Pinngortitamut Aqutsisoqarfik Peqqissutsimut Aqutsisoqarfiup malittarisassai suleriaasiilu aamma Nakorsat peqqinnissamik nakkutilliisoqarfiit naapertorlugit umiarsuarnik nakkutilliinissamut suliffeqarfinnik akuersisartuuvoq, taannalu

11 Namminersornerullutik Oqartussat aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. Nunarsuaq tamakkerlugu nualluteqalerneq pillugu upalungaarsimaneq Peqqinnissakkut upalungaarsimanermi nuna tamakkerlugu iliuusissaq pilersaarusiornissamullu toqqammaviit. Namminersornerullutik Oqartussat. 2006.

12 Namminersornerullutik Oqartussat aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. Nunarsuaq tamakkerlugu nualluteqalerneq pillugu upalungaarsimaneq Peqqinnissakkut upalungaarsimanermi nuna tamakkerlugu iliuusissaq pilersaarusiornissamullu toqqammaviit. Namminersornerullutik Oqartussat. 2006.

13 NAL nr 170, 17/03/2003-meersoq. Kalaallit Nunaata eqqaani imartani umiarsuti nalunaartarnissaat pillugu nalunaarut (Kalaallit Nunaanni Nalunaartarnikkut kiffartuussivik).

14 Se <http://www.sst.dk/Planlaegning%20og%20kvalitet/Sundhedsberedskab/Hygjeficertifikater.aspx>

upernarsaatinik tunniussisartuulluni. Kalaallit Nunaanni suliffeqarfinnik akuersisartog allagartanillu tunniussisartog tassaavoq Uumasunut nakorsaqaqarnermik oqartussaqaqfik.

3 IHR-imut tunngatillugu oqartussat akisussaasut

IHR naapertorlugu nunat peqataasut tamarmik oqartussatut oqartussaasoqarfimmik toqqaasussaapput imaluunniit pilersitsisussaapput, taakku inatsisitigut oqartussaaffigisaminni malittarisassat malillugit peqqinnissakkut aaqqiissutissat atulersinnissaannut akisussaassallutik.

Pingaarnertigut isigalugu Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik IHR-imut tunngasunik akisussaaffeqarfiuvoq, oqartussatulli oqartussaasoqarfimmik ataatsimik piviusumik akisussaasussamik toqqaanissaq ajornakusoorluni, tassa Kalaallit Nunaanni upalungaarsimaneq – Danmarkimisulli – akisussaaffeqarfimmi akisussaasutut¹⁵ ataasertut aaqqiissuunneqarsimammat.

Kalaallit Nunaanni upalungaarsimaneq ilaatigut ”Kalaallit Nunaanni annaassiniarnissamut upalungaarsimaneq aamma ikualattoornissamik qaartoornissamillu pitsaaliuineri iliuusissat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 14, 26. maj 2010-meersoq” aqcutigalugu malittarisassaqaartinneqarpoq. Ingerlataqarfimmi akisussaasoq inatsimmi tassani § 20-mi allaaserineqarpoq.

3.1 Oqartussat upalungaarsimanermit tunngasuni akisussaaffeqartut

”Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermit pilersaarut”¹⁶ malillugu upalungaarsimanermit tunngasuni oqartussat ataani allasimasut akisussaaffeqarput (Tabel 3.1). Tabellimit aamma takuneqarsinnaavoq upalungaarsimanermit inatsisitigut tunngavigineqartut.

Ingerlataqarfik	Inatsisitigut tunngaviusoq il.il.	Akisussaasoq	Inatsisitigut oqartussat
Ujaasineq annaassiniarnerlu	Imaani isumannaallisaaneq pillugu inatsit, Kunngip peqqussutaatigut nr. 607, 25. juni 2011-imeersukkut Kalaallit Nunaanut atulersinneqartoq. Silaannakkut angallaneq pillugu inatsit § 82 aamma BL 7-04. SOLAS-imi isumaqatigiissut, SAR pillugu isumaqatigiissut. ICAO Isumaqaatigiissut Annex 12 ilanngullugu.	Aningaasaqarnermut Inuusutissarsiornermullu ministeriaqarfik, Angallannermut Nukissiornermullu ministeriaqarfik Inatsisinik atortitsinermit ministeriaqarfik	Folketingi aamma naalackersuisut
Atomi pillugu upalungaarsimaneq	Upalungaarsimaneq pillugu inatsit	Illersornissamut ministeriaqarfik	Folketingi aamma naalackersuisut
Upalungaarsimanermit tunngasut	Kalaallit Nunaanni annaassiniarnissamut upalungaarsimaneq aamma	Kommunit	Inatsisartut aamma Naalackersuisut

15 Ingerlataqarfimmi akisussaaneermit tunngavik isumaqarpoq immikkoortumi oqartussaq, suliffeqarfik ulluinnarni akisussaasoq, aamma annertunerusumik ajutoortoqartillugu ajunaarneqartillugu immikkoortumi akisussaasoq.

16 Upalungaarsimanermit ataatsimiititaliap allattoqarfia. Kalaallit Nunaat pillugu upalungaarsimanermit pilersaarut. Namminersorerullutik Oqartussat 25. juni 2010.

- Mittarffii	ikuallattoornissamik qaartoonissamillu pitsaaliuinermi iliuusissat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 14, 26. maj 2010-meersoq BL 3-9	Mittafeqarfii (GLV), Angallanneq pillugu aqutsisoqarfik	Folketingi aamma naalakkersuisut
Annaassiniarnerit - Angallannermi ajutoornerit il.il.	Inatsimmik tunngaveqanngilaq, kisianni angallannermi ajutoornermi kiggigussaasimasunik aniguisitsinerit upalungaarsimanermut inatsimmut ilaatinneqarput	Namminersorlutik Oqartussat/Kommunit	Ingerlataqarfinni akisussaasut
Avatangiisitigut upalungaarsimaneq - nunami	Inatsisartut inatsisaat nr. 9, 22. november 2011- meersoq	Namminersorlutik Oqartussat/Kommunit	Inatsisartut aamma Naalakkersuisut
- 3 s�milip iluani	Inatsisartut peqqussutaat nr. 4, 3. nov. 1994- meersoq kingusinnerusukkut allannguutilik	Namminersorlutik Oqartussat/Kommunit	Inatsisartut aamma Naalakkersuisut
- 3 s�milip avataani	Kunngip Peqqussutaa nr. 1035, 22. okt. 2004- meersoq	Illersornissamut ministeriaqarfik	Folketingi aamma naalakkersuisut
Peqqinnissakkut upalungaarsimaneq	Inatsisartut peqqussutaat nr. 3, 23. maj 2000- meersoq Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 6. nov. 1997- meersoq Tunngaveqanngilaq	Namminersorlutik Oqartussat	Inatsisartut aamma Naalakkersuisut
- Illoqarfiup iluani napparsimasunik ajoqusersimasunillu assartuineq		Namminersorlutik Oqartussat	Inatsisartut aamma Naalakkersuisut
- illoqarfiup avataani napparsimasunik ajoqusersimasunillu assartuineq	Inuit ukioq naallugu najugaqarfiup avataaniitsillugit napparsimanerup ajoqusernerulluunniit kingunerisaanik tassanngaannartumik nakorsamit suliaritinneqarnissaq pisariaqalersillugu angallassinermi assartuinermilu kikkut aningaasartuuteqarnissaat	Namminersorlutik Oqartussat	Inatsisartut aamma Naalakkersuisut

- napparsimasunik ajoqusersimasunillu umiarsuarniit assartuineq	pillugu peqqinnissaqarfiup politiillut akornanni isumaqatigiissut 29. marts 2006-meersoq SAR aamma peqqinnissaqarfiup politiilu akornanni isumaqatigiissut		Folketingi aamma naalackersuisut/ Inatsisartut aamma Naalackersuisut
Inuussutissatigut upalungaarsimaneq Uumassusilinniit inuussutissat ilanngunnagit, tassunga ilanngullugit aalisakkat suliffeqarfinit assartuinissamut akuerineqartuniit	Inatsisartut peqqussutaat nr. 17, 28. okt. 1993- meersoq Inatsisartut peqqussutaat nr. 7, 2. maj 1996- meersoq Inuussutissat pillugit peqqussut nr. 523, 8. juni 2004-meersoq Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqartog	Namminersorlutik Oqartussat Inuussutissanut, Nunalerinermut Aalisarnermullu Ministeriaqarfik	Inatsisartut aamma Naalackersuisut Folketingi aamma naalackersuisut
Aatsitassanik misissuineq iluqauteqarnerlu	Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit inatsisartut inatsisaat nr. 7, 7. december 2009- imeersoq	Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfik	Folketingi aamma naalackersuisut
Pilersuinikkut ajornartoornerit	Inatsisartut peqqussutaat nr. 14, 6. nov. 1997- meersoq Inatsit nr. 469, 6. nov. 1985-meersoq Inatsit nr. 943, 23. dec. 1986-meersoq Inatsit nr. 1075, 22. dec. 1993-meersoq	Namminersorlutik Oqartussat	Inatsisartut aamma Naalackersuisut
Oqarasuartaateqarnikkut upalungaarsimaneq Uku ilanngunnagit - imaani ajornartoorneq aamma isumannaallisaanikkut sullissinerit - radiokkut aallakaatitsinissamut immikkoortitsineq	inatsit nr. 1089, 29. dec. 1997-meersoq nalunaarut nr. 82, 13. jan. 2005-meersoq	Namminersorlutik Oqartussat Ilisimatusarnermut, Teknologiimut Ineriartornermullu Ministeriaqarfik	Inatsisartut aamma Naalackersuisut Folketingi aamma naalackersuisut
Sakkutuujungitsut upalungaarsimanerat	Inatsit nr. 342, 23. dec. 1959-meersoq	Illersornissamut ministeriaqarfik	Folketingi aamma naalackersuisut
Illusimatitsineq nerisaqartitsinerlu	Isumaginninneq pillugu inatsit	Nammiersorlutik Oqartussat /Kommunit	Inatsisartut aamma Naalackersuisut
Upalungaarsimanerup	Tunngaveqanngilaq,	Naalagaaffik/Namminersorlutik	Folketingi/Inatsisartut

tamarmiusup ataqatigiissarnera	kisianni Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliami naalagaaffeqatigiinni oqartussat peqataanissaat pillugu isumaqatigiissuteqarpoq	Oqartussat Namminersorlutik Oqartussat /Folketingi aamma naalackersuisut	aamma Naalackersuisut Folketingi/Inatsisartut aamma Naalackersuisut
Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliaq	Inatsisartut inatsisaat nr. 14, 26. maj 2010-meersoq		

Tabel 3.1: Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermut tunngasuni inatsisit akisussaaffeqarfiillu

3.2 IHR naapertorlugu oqartussatut akisussaasut

Oqartussat, pisortat suliffeqarfii soqutigisaqatigiillu arlalissuit IHR naapertorlugu suliatigut immikkoortuni assigiinngitsuni akisussaapput. Pingaarnepaat Tabel 3.2-mi takuneqarsinnaapput. Ingerlataqarfimmi akisussaaneermut tunngavigisaq pissutigalugu oqartussatut akisussaasut ataasiakkaat nammineerlutik immikkoortuminni Kalaallit Nunaanni IHR-ip atulersinnissaanut tunngatillugu ingerlatsivimminnik aqqissuussisuupput. Tamanna pisariaqartillugu Danmarkimi oqartussani attuumassuteqartuni aamma tamanna atuuppoq.

IHR-mut naleqqiullugu suliassaq	Kalaallit Nunaanni isumaginnittut	Danmarkimi isumaginnittut
Sakkutuujunngitsut upalungaarsimanerannik ataqatigiissaarisooq	Namminersorlutik Oqartussat	Upalungaarsimaneq pillugu aqutsisoqarfik
Annertunerusunik pisoqartillugu suliniutinik tamarmiusunik ataqatigiissaarisooq	Politiit	Politiit
Umiarsualivinnullu mittarfinnullu tunngatillugu oqartussatut suliassat	Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallanermullu Naalackersuisoqarfik Angallanermut Aqutsisoqarfik	Sineriammut Pisortaqaqarfik aamma Angallanermut aqutsisoqarfik
Imaatigut annaassiniarneq, namminersortuunermik atortitsineq, mingutsitsinermik akiuineq, 3 sømiilit avataani	Illersornissamut ministeriaqarfiup ataani Issittumi sakkutuut	Sakkutuut imarsiortut immikkut suliassitat, Illersornissamut ministeriaqarfik
Akitsuuserinermermi suliassat	Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfimmi Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik	SKAT
Umiarsuarnik nalunaarsuineq, umiarsuit atortui il.il.	Aningaasaqarnermut Inuussutissarsionermullu ministeriaqarfimmi Imarsiornermut aqutsisoqarfik	Aningaasaqarnermut Inuussutissarsionermullu ministeriaqarfimmi Imarsiornermut aqutsisoqarfik
Teriarsuarnik akiuinermut	Aalisarnermut, Piniarnermut	Pinngortitamut aqutsisoqarfik

tunngasut	Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfimmi Uumasunut nakorsaqaarfik	
Atuisunut isumannaallisaaneq	Siunnersuisoqatigiinnut Ataatsimiititalianullu Oqartussaqaarfimmi Atuisunut aqutsisoqarfik	Aningaasaqaqarnermut Inuussutissarsiornermullu ministeriaqaarfimmi Atuisunut aqutsisoqarfik
Inuussutissanik isumannaallisaaneq, uumasunut inuussutissanullu tunngasuni maleruagassat nakkutilliinerlu	Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfimmi Uumasunut nakorsaqaarfik	Inuussutissanut ministeriaqaarfimmi Inuussutissanut aqutsisoqarfik Rapid Alert System for Food and Feed_(RASFF) ilanngullugu Naasunut Aqutsisoqarfik
Umiarsuarnut radio	Tele	Lyngby Radio
Atuisunut nioqutissianut, innaallagiamut, gassimut il.il. tunngatillugu isumannaallisaaneq	Innaallagiaqaqarnermut oqartussat, Ineqarnermut Attaveqaqarnermullu Naalackersuisoqarfik	Isumannaallisaanermut aqutsisoqarfik
Mittarfinnik aqutsineq, sakkutuujunngitsut silaannakkut angallannerisa killilersuiffiginera, timmisartunik isumannaallisaaneq tassunga ilanngullugu timmisartunik isumannaallisaanermi najoqqutassat	Mittafeqaarfii, Angallannermut aqutsisoqarfik	Namminersortut neqerooruteqaqartut aamma Angallannermut Aqutsisoqarfik (siusinnerusukkut Naalagaaffiup Mittarfeqaarfii)
Peqqinnissakut upalungaarsimanermut ingerlataqaarfimmi akisussaasoq	Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik	Peqqissutsimut aqutsisoqarfik
Illoqarfinni nunallu immikkoortuini peqqinnissakkut upalungaarsimanissamut pilersaarutit	Peqqissutsimut Pitsaaliuinerinermullu Aqutsisoqarfik	Nunap immikkoortui
Peqqinnissamut tunngasuni allafeqaarfikkut suliat qulaajaanerillu	Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik aamma Nunatsinni Nakorsaaneqaarfik	Peqqissutsimut Pitsaaliuinerinermullu Ministeriaqaarfik
Peqqinnissakkut suliatigut siunnersuineq, ilitsersuussineq nakkutilliinerlu	Nunatsinni Nakorsaaneqaarfik	Peqqissutsimut aqutsisoqarfik
Nakorsaatinut tunngasut	Peqqissutsimut Pitsaaliuinerinermullu Aqutsisoqarfik	Peqqissutsimut aqutsisoqarfik (siusinnerusukkut Nakorsaatinut aqutsisoqarfik)
Akiuussutissanik kapisinerit - inunnut	Nunatsinni Nakorsaaneq aamma Statens Serum Institut	Akiuussutissanik kapisisarfik, Statens Serum Institut

- uumasunut	Uumasunut nakorsaqaqfik aamma DTU-mi Uumasunut pisortat suliffiutaat aamma Peqqissutsimut aqutsisoqarfik (siusinneruskkut Nakorsaatinut aqutsisoqarfik)	DTU-mi Uumasunut pisortat suliffiutaat Peqqissutsimut aqutsisoqarfik peqatigalugu (siusinnerusukkut Nakorsaatinut aqutsisoqarfik)
Nappaatinik tunillannartunik nakkutilliineq upalungaarsimanerlu	Nunatsinni Nakorsaaneqaqfik aamma Statens Serum Institut	Afdeling for Infektionsepidemiologi, Statens Serum Institut
Uumassuseqartutigut upalungaarsimaneq	Statens Serum Institut/ Nunatsinni Nakorsaaneqaqfik CBB-mit siunnersortissarsiorsinnaavoq aamma pisuni aalajangersimasuni taakku peqataanissaat pillugu isumaqatigiissuteqaarsinnaalluni	Center for Biosikring og – Beredskab (CBB), Statens Serum Institut
Akuutissanut upalungaarsimaneq	Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliaq	Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliaq
Atomimut upalungaarsimaneq	Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliaq	Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliaq
Qinngornernut illersorneq/ radiumi pillugu immikkut ilisimasallit upalungaarsimasut	Statens Institut for Strålebeskyttelse	Statens Institut for Strålebeskyttelse

Tabel 3.2 IHR-imut naleqqiullugu oqartussat akisussaasut

4. IHR-imut tunngatillugu maannakkut upalungaarsimanermut pissutsit

4.1 Ajornartoornermi aqutsineq – sumiiffinni nunalu tamakkerlugu

Kalaallit nunaanni eqqartuussisarnermi inatsimmi § 61 malillugu nunami aamma sinerissamut qanittumi ajutoortoqartillugu ajunaarneqartillugulu immikkut suliniutinut politiit ataqatigiissaarisuupput aamma illoqarfinni tamani peqqinnissaqarfimmut, qatserisartunut mittarfeqarfinnullu nammineq suliniutit pillugit kalerrisaarinissamut pilersaaruteqarluni. Oqartussat allat ataatsimut suliniutaannik¹⁷ politiit ataqatigiissaarisuupput. Illoqarfinni nunalu tamakkerlugu suliniutini politiit ataqatigiissaarisuupput.

Politiit ataqatigiissaarinermi aqutsinerisa kingunerisaanik immikkoortuni suliniuteqarfiusumi taassumalu avataani ingerlatat tamarmik ataqatigiissarnissaat politiit qulakkiissavaat taamaalilluni suliniutit tamarmiusut sunniuteqarnerpaamik ingerlanneqarlutik.

Politiit ataqatigiissaarinermi aqutsinerat oqartussat arlallit suliniuteqarnissaannik pisariaqartitsisumik pisoqartillugu politiit aalajangiinerisa kingorna atuutilersarpoq tamannalu pilersaarusionerup piareersarnerullu nalaaniit suliap naammassineqarnissaata tungaanut upalungaarsimanissap annikillisinneqarneranut ingerlasarluni, pilersitseqqinnissaq aaqqissuusseqqinnissarlu aallartikkaangata. Ataqatigiissaarisumik aqutsineq annertussusianillu iluarsaassineq peqataallutik suleqatigisanut tamanut politiit nit nalunaarutigineqartarpoq.

Suliniutini ajornanngitsuni amerlanertigullu sivikitsuinnarmik ingerlanneqartartuni ataasiinnarmik ikitsuinnarnilluunniit peqataaffigineqartuni erseqqissumillu killilersugaasunillu suliaasaqarfiusuni ingerlataqarlutik peqataasut akornanni suleqatigiinnerup ataqatigiissaarilluni aqutsineq taarsertarjaa. Pisunit taakkunanit ajornanngitsuniit pisunut ataqatigiissaarinissamik pisariaqartitsisunut aporfeqanngisumik/ataqatigiissumik ikaarsaarfeqarpoq. Tassaniissinnaapput pisup qanoq ittuunera, siviussusaa, annertussusaa, piffissaq sumiiffillu kiisalu ingerlataqartut peqataasut amerlassusaat taamatut pisariaqartitsileranerup pinngorneranut aalajangeeqataasinnaapput.

4.2 Peqqinnissakkut upalungaarsimaneq

Peqqinnissakkut upalungaarsimaneq erseqqinnerusumik "Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermut inatsit pillugu nassuiaammii" allaaserineqarpoq¹⁸. Peqqinnissakkut upalungaarsimaneq nassuiarneqarpoq tassaasoq ulluinnarni upalungaarsimaneq qaangerlugu katsorsaanerit paarsinissamullu piginnaasap annertusinissaanut allanngortinnissaanullu peqqinnissaqarfiup piginnaasaqarfia – ajutoornerni anginerusuni soorlu ajunaarnersuarni, tassunga ilanngullugu sorsunnerni.

Peqqinnissaqarfiup upalungaarsimaneranut ilaavoq napparsimmaviit upalungaarsimanerat aamma nakorsaattigit upalungaarsimaneq. Napparsimmavimmut pinissaq sioqqullugu suliniut, tassaasoq napparsimmavimmut apuunnissaq sioqqullugu suliniut, napparsimmaviup upalungaarsimaneranut ilaavoq. Peqqinnissaqarfiup upalungaarsimaneranut imaluunniit napparsimmavinnut pinissaq sioqqullugu suliniut pillugu immikkut inatsiseqanngilaq, tassunga ilanngullugu napparsimasunik angallassineq.

Ingerlataqarfimmi akisussaannermut tunngavigisaq¹⁹ naapertorlugu peqqinnissaqarfiup upalungaarsimaneq Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup ataaniippoq pilersaarusionerermut tunngavissatut. Peqqinnissakkut

¹⁷ Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik. Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermut inatsit pillugu nassuiaat. Namminersornerullutik Oqartussat 2010, qupperneq 56

upalungaarsimaneq pillugu piviusutigut pilersaarusionerit suliallu ingerlannissaannut akisussaaffik Peqqissutsimut Pinaveersaartitsinermullu Aqutsisoqarfimmiippoq.

Peqqinnissaqarfimmi sullissiviit tamarmik peqqinnissakkut upalungaarsimasuupput, sumiiffinni innuttaasut katitigaanerannik nunallu ilaani pissutsinit aalajangerneqarsimasumik, aamma napparsimasoqartillugu ajoqusersimasoqartillugulu tassangaannaq pisariaqartitsisoqarnerani innuttaasunut tamanut ulluinnarni sukkaasumik sunniuteqartumillu suliniuteqarnissamik anguniagaqartunik. Napparsimmavimmut pinissaq sioqqullugu upalungaarsimaneq tassaavoq, ilaatigut peqqinnissaqarfiup sullissivianut ungasinngitsuuneq pissutigalugu pisariaqartitsinerup killeqarneranik peqquteqartumik, napparsimasunik angallassisinnaaneq napparsimmavimmut pinissaq sioqqullugu killeqartumik passussinissamut periarfissaqartoq. Peqqissaavinnut, nunap immikkoortuani napparsimmavimmi aamma Nuummi Nuna tamakkerlugu napparsimmavimmi unitsitsisoqarsinnaavoq tamatumani nappaatip ajoqusernerulluunniit qanoq ittuunera apeqqutaasarluni. Unitsinneqarnani katsorsarneqarneq peqqinnissaqarfiup sullissiviini tamani pinnaavoq ulluunerani suliffiup nalaani avataanilu.

Nappaatit – tassunga ilanngullugit nappaatit tunillannartut – aallaaviatigut sapinngisamik sumiiffimmi katsorsarneqartarput, kisiannili Nuummi Dronning Ingridip Napparsimmavissuani (nunatta napparsimmavia) nakorsaat atorlugu katsorsartittunut immikkoortoqarfimmut imaluunniit Danmarkimi tuniallatsissimasut nakorsaat atorlugu katsorsartittarfimmut nakorsaat atorlugu nakorsaanermik piareersimasumik isumaqatigiissuteqarnikkut nuuttoqarsinnaalluni. Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik taannaavoq peqqissaavinni, nunap immikkoortuani napparsimmavinni imaluunniit nuna tamakkerlugu napparsimmavimmi immikkoortitaagallarnissamik/mattussinissamik pilersitsinissamut pilersaaruteqartoqarnissaa qulakkeerinnittussaq, nappaammik tunillannartumik immikkoortitaanissamik/mattussinissamik pisariaqartitsisunik napparsimasut amerlappata.

Peqqinnissaqarfimmut tunngasuni misissuinermi, nakkutiginninnermi siunnersuinermilu nuna tamakkerlugu suliat arlallit Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit isumagineqarput. Tunillannartunik nappaateqartillugu ilitsersuinissamut siunnersuisamullu, attavigisimasanik tunillaasimasunillu paasiniaanernut kiisalu nappaatinik tunillannartunik pitsaaliuinnermut Nunatsinni Nakorsaaneqarfik akisussaavoq. Nunatsinni Nakorsaaneqarfik Statens Serum Instituttimik aamma qallunaat nunaanni peqqissutsimut aqutsisoqarfimmiq suleqateqarnissamik isumaqatigiissuteqarpoq.

4.3 Nappaatit tunillannartut pillugit upalungaarsimaneq – Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq

Nappaatit tunillaassortut akiorniarlugit iliuitsit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 20, 12. november 2001-imeersoq (Tunillaassortunik nappaalanersuaqarnera pillugu inatsit) naapertorlugu Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq nappaatit tunillannartut eqqunneqarnissaasa kiisalu nappaatit nalinginnaasumik ulorianartumik tunillaassortartut, imaluunniit nappaatit allat tunillannartut imaluunniit nappaatit tunillaasinnaasut, inatsimmut ilanngussami allatorneqarsimasut siaruarneqarnerisa pinngitsoortinnissaannut

18 Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik. Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermut inatsit pillugu nassuiaat. Namminersornerullutik Oqartussat 2010, qupperneq 47

19 Ingerlataqarfimmi akisussaannermut tunngavik isumaqarpoq immikkoortumi oqartussaq, suliffeqarfik ulluinnarni akisussaasoq, aamma annertunerusumik ajutoortoqartillugu ajunaarneqartillugu immikkoortumi akisussaasoq.

nuna tamakkerlugu akisussaavoq. Kalaallit Nunaanni Politimesteri tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmi siulittaasuuvooq ataatsimiititaliarsuarmilu ilaasortat ingerlataqarfiini akisussaasut eqqarsaatigalugit ataatsimiititaliarsuarmi sulineq ataqatigiissarlugu. Ilaasortat allat tassaapput: Nunatsinni nakorsaaneq, uumasunut nakorsaaneq, KANUKOKA, Akileraartarnermut aqutsisoqarfimmi pisorta q (Akitsuuserineri oqartussat) kiilsau ilaasortat marluk Naalakkersuisunit toqqarneqartut.

Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuup pisinnaatitaaffia ilaatigut tassaavoq nakorsap misissuinissaanut, nakkutigisassanngorlugu unitsitsinissamut, napparsimasut imaluunniit tunillatsinneqarsimasutut paasineqartut pinngitsaaliinikkut immikkoortitaanissaannut peqqusisinnaaneq. Tamanna aamma nunani allani naalagaaffinni innuttaasunut Kalaallit Nunaannut tikittunut atuuppoq. Aammattaaq pisariaqartitsisoqarneratigut immikkoortut assersorneqarnissaat, tamanut ammasumik aaqquissuussinerit assigisaalluunniit inerteqqutaanissaannik peqqusisinnaavoq.

4.4 Imarsiornerup umiarsuliviillu iluanni upalungaarsimaneq – Imarsiornermut Aqutsisoqarfik aamma umiarsualivinni oqartussat

Issittumi Sakkutuut imaani annaassiniarnermut, namminersortuunerup atortuutinneranut aamma 3 sømiillip avataani mingutsitsinermik akiuineri akisussaavoq. Nunat tamalaat SAR-imut isumaqatigiissutaat naapertorlugu Danmarkimit atortussanngortinneqartut tassaapput Issittumi Sakkutuut, Maritime Rescue Coordination Center (MRCC) umiarsuarni napparsimaruluttunik ajoqusersimasunillu umiarsualivimmitt mittarfimmulluunniit qaninnerusumut assartuinissamut pisussaaffeqarpoq SAR naapertorlugu MRCC imaatigut annaassiniarneq aqussallugu akisussaaffeqarpoq, tassa imaatigut ujaasinernut ajornartorsiortunullu. Sumiiffiit imartaanni aammalu ujaasinerni annaassiniarnernilu annikinnerusuni nunamilu annaassiniarnerni (illoqarfinni annaassiniarneq) Kalaallit Nunaanni Politimestereqarfik aqutsisutut akisussaaffeqarpoq.

Umiarsuarnut tunillatsissimasunik angallammiittoqartumut piumasaqaatit eqqarsaatigalugit Imarsiornermut Aqutsisoqarfimmi malittarisassaqaangilaq. Danmarkimi Imarsiornermut Aqutsisoqarfik Esbjergimi napparsimmavimmik isumaqatigiissuteqarsimavoq, tassani qallunaat umiarsuaannut tassangaannartumik nakorsaatit pillugit siunnersuisoqarsinnaalluni (Radio Medical). Imarsiornermut Aqutsisoqarfiup Radio Medical Instruksia malillugu Radio Medical ungasianiit nakorsaasersuinikkut siunnersuisarpoq. Radio Medicalip atornerqarnera ilinniakkamik²⁰ naammassisaqarsimanerimut atassuteqarpoq. Umiarsuit kalaallit nunaata imartaaniittut aamma Radio Medical atorsinnaavaat imaluunniit Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfimmut attaveqarsinnaallutik. Kalaallit umiarsuaasa kalaallit nunaata imartaaniittut ungasianiit nakorsaasersuinikkut peqqinnissaqarfimmit sullinneqarnissaat pillugu isumaqatigiissuteqaangilaq, umiarsuilli peqqissaavimmitt imaluunniit napparsimmavimmitt umiartorfiggissallugu qaninnerpaajusumut attaveqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaat Danmarki assigalugu ISPS kodemut peqataavoq, tassani pineqarluni umiarsuarni umiarsualivinnilu upalungaarsimaneq. Tamatumunnga oqartussatut akisussaaffik Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallannerimullu Naalakkersuisoqarfimmiippoq, umiarsualivinnullu oqartussatut akisussaaffik Royal Arctic Linemiilluni piviusutigut ingerlatsinermilu akisussaaffik tassaniilluni.

Umiarsuarni ilaasunik nalunaarsuineq assartuineri ingerlatsisup akisussaaffigaa.

20 Ilinniartitaaneq pillugu nalunaarummut iserfissaq <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=113569>

4.5 Timmisartornerup mittarfiillu iluini upalungaarsimaneq - Mittarfeqarfiit

Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallanermullu Naalackersuisoqarfiup ataani Mittarfeqarfiit mittarfiit ingerlanneqarnerinut akisussaavoq, Angallanermullu Aqutsisoqarfik sakkutuujunngitsut silaannakkut angallannerannut, timmisartut isumannaallisarnerisa malittarisassaliorneranut akisussaalluni, tassunga ilanngullugu timmisartut isumannaallisarneranni najoqqutassiat. Mittarfeqarfiit tamanut ammasunut mittarfeqarfiit tamaasa ingerlatarai tassa Kangerlussuarmi aamma Narsarsuami atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiit marluk, nunap immikkoortuini mittarfiit aqqanillit, heliportit arfinillit kiisalu helistoppit 40-t.

Napparsimasunik nalunaaruteqartarnek upalungaarsimanermullu tunngasuni qallunaat maleruagassaat Mittarfeqarfimmit malinneqarput. Nunanit allaniit timmisartornermi tunillannartuusinnaasumik napparsimasoqartoq imaluunniit napparsimasoqarsinnaasoq paasineqarpat, imaluunniit timmisartumi pissutsit allat nappaammik siaruaasinnaappata (Air Trafic Service instruks (ATS-instruks) nr. 12 immikkoortoq 12) timmisartumi naalakkap pisussaapput tamanna nalunaarutigissallugu. Silaannakkut angallassinermi sullissivik nunamiittoq mittarfimmi nunninnissaq sioqqutilaarlugu timmisartumik piffissami sivikitsuaqqami attaveqartarpoq. Timmisartornerup sinnerani timmisartut Kangerlussuarmi FIR ingerlaarfimmi silaannakkut angallanermi kiffartuussivinnik attaveqartarput (Kangerlussuarmi FIC/Naviair imaluunniit Islandimi Iceland Radio/Isavia). Taamaattumik immikkoortut taakku tunillaasoqarnissaanik aarlerinartoqartillugu timmisartup tikiffissaanik silannakkut angallanermi kiffartuussivimmu paasissutissanik ingerlatitseqqittussaapput.

Statens Luftfartsvæsen naapertorlugu timmisartumi nappaatit pillugit ilisimatitsinissamut timmisartumi naalakkat peqquneqarnissaannut maleruagassaqaqqanngilaq allatigulluunniit ilitsersuuteqaqqanngilaq.

Timmisartuniittunik tunillannartunik nappaateqartunik nalunaaruteqartarnek ullumikkut nunarsuaq tamakkerlugu nappaalanersuaqarneq pillugu pilersaarummi²¹ allaaserineqarpoq. Taanna naapertorlugu Mittarfeqarfiit aqqutigalugit nalunaarutigineqartussat. Mittarfeqarfiit piaarnerpaamik nalunaarut tiguneqartoq Nuummi politiinut nalunaarutigissavaat, tassa silaannakkut angallanermi kiffartuussivik, timmisartumiit imaluunniit silaannakkut angallanermi kiffartuussivimmit allamiit timmisartumi tunillannartumik nappaateqartoqarneranik paasisaqlaruni nalunaarummik tigusaqaruni. Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmi siulittaasutut politimesterip Nuummi Politiit kalerrissavai tamatumallu kingorna Nunatsinni Nakorsaaneqarfik attavigineqarluni. Tikiffigisami Mittarfeqarfiit aamma mittarfimmi allaffeqarfik ilisimatissavaat.

Tamatuma saniatigut Politimestereqarfimmiik aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit noqqaasoqarneratigut Mittarfeqarfiit tassunga ikiuutissapput. Taamatut ikiuineq tassaasinnaavoq timmisartumut nalunaarutininik ingerlatitseqqinneq, pingaartumik timmisartup mittarfimmi uninngasarfimmi assigisaaniluunniit inissinnissaa.

Timmisartumi ilaasunik nalunaarsuineq assartuinerneq ingerlataqartup akisussaaffigaa.

21 Namminersornerullutik Oqartussat aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. Nunarsuaq tamakkerlugu nualluuteqalernek pillugu upalungaarsimaneq Peqqinnissakkut upalungaarsimanermi nuna tamakkerlugu iliuusissaq pilersaarusiornissamullu toqqammaviit. Namminersornerullutik Oqartussat. 2006

4.6 Upalungaarsimanerit allat

Oqartussat akisussaaffeqartut allat peqqinnissakkut upalungaarsimanerup taamaaqataanik ulluinnarni upalungaarsimanerup²² saniatigut piginnaasamikkut allilerinissamut allanngortitsinissaminnullu akisussaaffeqarput.

²² Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik. Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanerumut inatsit pillugu nassuiaat. Namminersornerullutik Oqartussat 2010.

5. IHR-imut atatillugu upalungaarsimanerup pilersaarusiornissaanut tunngavigisat

IHR naapertorlugu nuna tamakkerlugu pilersaarummi *upalungaarsimanerup annertussusaani anguniagaq, ineriartorneq, pitsaassusaa aamma pitsaassusaanik qulakkeerinnineq, ilinniartitsinermut sungiusarnermillu ingerlatsinerit* allaaserineqassapput. Tamatuma saniatigut pilersaarummiissapput *upalungaarsimanermi ingerlataqartut assigiinngitsut akornanni suliat agguataarneri, ingerlataqartut akornanni suleqatigiinneq, peqqinnissakkut upalungaarsimanermut erseqqissumik isersinnaaneq, upalungaarsimanerup aallartinneqarnissaa kiisalu ingerlataqartut akornanni attaveqatigiinneq.* Aalajangersakkat qulakkiissavaat ingerlataqartut assigiinngitsut suliaasa atassuteqarnerat ataqatigiinnerallu pilersinneqarnerat – tassunga ilanngullugu aamma ingerlataqartut peqqinnissakkut upalungaarsimanermut ilaanngitsut.

Peqqinnissamut tunngasutigut nuna tamakkerlugu ajoqutaasinnaasunik imaluunniit sumiiffinni ajoqutaasinnaasunik aamma mianernartunik Kalaallit Nunaanni misissuisoqarnikuunngilaq. IHR naapertorlugu naatsorsuutigineqarpoq ajoqutaasinnaasoq annerpaaq tassaassasoq nappaat tunillannartoq. Ilimanarnerpaaq tassaavoq nualluut nutaaq imaluunniit SARSi nutaaq tassa anersaartorfikkut annertuumik aseruuttoorneq, inuit attaveqarnerisigut, quersornikkut tangajornikkut tunillaassinnaasoq. Qanittukkulli aamma nunani allani takuneqarpoq naatitat mingutsinneqarsimasut aqutugalugit inuussutissatigut tunillatsinneqarsinnaaneq. Ajoqutaasinnaasoq alla nutaarluinnaq assersuutigalugu tassaasinnaavoq innermik anitsinikkut arsakut qullaassat, tamatumalu malitsigisaanik partikelit nakkaanerat torlukkut nappaateqarneq pissutigalugu napparsimalersinnaanerup annertusinera.

5.1 Peqqinnissaqarfiup suliaasai

Peqqinnissakkut upalungaarsimanermi sanngiiffiusinnaasut annikillisinniarlugit upalungaarsimaffigineqartuni peqqinnissaqarfiup suliniutaanik ingerlataqarluni aqutsineq ataqatigiissaarinerlu pingaaruteqartuupput, tassunga ilanngullugit peqqinnissaqarfimmu erseqqissumik isersinnaanerup qulakkeerneqarnissaa.

Peqqinnissakkut upalungaarsimanermut pingaarnertigut akisussaaffik Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmiippoq. Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik pisuni anginerusuni pingaarnertigut ingerlataqarluni suliniutinut akisussaavoq, nunallu immikkoortuini peqqinnissakkut upalungaarsimaneq illoqarfinni suliniutinut akisussaalluni. Napparsimasunik katsorsaanermi suliaq peqqinnissaqarfiup suliffiutaaniippoq. Upalungaarsimanermut atasut ataqatigiissaarinerillu aamma umiarsualivinnut mittarfinnullu tunngatillugu peqqinnissakkut upalungaarsimanermut tunngasuupput, taakkulu IHR-imi maleruagassanut ilaallutik. Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik nunap immikkoortuini upalungaarsimanermut pilersaarutinut aamma taakku umiarsualivinnut mittarfinnullu pilersaarutaasa ataqatigiissarnerinut akisussaavoq.

5.2 Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup suliaasai

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik Peqqissutsimut Aqutsisoqarfimmik aamma Statens Serum Instituttimik ulluinniarni atassuteqarlunilu isumaqatigiissuteqarpoq. Ingerlataqarfimmi akisussaaneq tunuliaqutaralugu Nunatsinni Nakorsaaneqarfik IHR malillugu taamaalilluni peqqissutsimut oqartussani ataqatigiissaarisutut aamma

suliaqarpoq. Kalaallit Nunaannut avammullu Statens Serum Instituttimi nuna tamakkerlugu attaveqarfimmut attaveqateqarneq taamaattumik Nunatsinni Nakorsaaneqarfik aqqusaassavaa.

IHR-imut, Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliamut aamma Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsumut naleqqiullugu Nunatsinni Nakorsaaneqarfik qitiusumik inissisimavoq. Upalungaarsimasoqartillugu qitiusumi oqartussat suliniarneranni sumiiffinnullu Nunatsinni Nakorsaaneqarfik siunnersuisuuvoq, tassunga ilanngullugu upalungaarsimalernermi pisup pilersitsisup peqqinnissakkut kingunii immikkut pillugit.

IHR naapertorlugu Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup aamma nuna tamakkerlugu misissuineramik nakkutilliinermillu sulianik kiisalu peqqinnissakkut tunngasut pillugit pisortanut siunnersuineq isumagisussaavaa. Taakku saniatigut nappaatinik tunillannartunik tunillatsissimasunik attavigineqarsimasunillu paasiniaanerup kiisalu pitsaaliuinerup, avatangiisini nakorsaasersuinerup aamma upalungaarsimanerup tunngatillugu peqqinnissakkut pilersaarusernerup iluani suliaqartussaavoq aamma peqqinnissakkut suliaqartunut siunnersuissalluni aamma ilaatigut nappaatit tunillannartut allallu tunillaasinnaasut kiisalu stoffit akuutissanit pisut pillugit sumiiffinni oqartussanut ikiutissalluni. Aammattaaq Nunatsinni Nakorsaaneqarfik maleruagassanut akisussaavoq kiisalu eqqartuussinerup atatillugu nakorsaanikkut suliassanik Politiit suleqatigalugit isumaginnittussaalluni. Suliat taakku ilaannik naammassisaqarnissaq peqqinnissaqarfimmi sulisunut suliassanngortinneqarnikuupput.

5.3 Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq

Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq tunillaasartunik nappaalanersuaqarnera pillugu inatsit²³ tunuliaqataralugu pilersinneqarpoq. Tunillaasartunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuup pisinnaatitaaffigaa tunillaanerup siaruarneqarnissaata pinngitsoortinnissaa siunertaralugu pinngitsaaliilluni aaqqiinernik arlalinik peqquteqarsinnaaneq (misissuineq, immikkoortitaaneq aamma napparsimmavinni il.il. pinngitsaaliinikkut unitsitsineq).

Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq taamaalilluni IHR-imut naleqqiulluni pingaaruteqartumik suliassaqarpoq, tassa aarlerinartut pillugit nalunaarutit Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmut nalunaarutigineqartarmata, taakkununga aaqqiissutissat tassani oqallisigineqartarlutik aamma Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliaq suleqatigalugu aalajangiisoqartarluni.

Nappaatit tunillaasartut allallu tunillaasinnaasut tunillaassortunik nappaalanersuaqarnera pillugu inatsimmut ilanngussami (allattuiffik A aamma allattuiffik B) allanneqarsimasut, nakorsamik katsorsaasumiit Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut nalunaarutigineqartussaapput. Nappaatit ilungersunarnerpaat (allattuiffik A) tuaviornerpaamik oqarasuaatikkut nalunaarutigineqassapput. Attavigisimasanik tunillaasimasunillu paasiniaanissamat kiisalu assersuutigalugu akiuussutissamik kapisinikkut pitsaaliuilluni nakorsaasersuinnikkut pitsaaliuilluni aaqqiinissat pilersinnissaasa qulakkeerneqarnissaat Nunatsinni Nakorsaanerup akisussaaffigai.

23 Nappaatit tunillaassortut akiorniarlugit iliuutsit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 20, 12. november 2001-imeersoq.

5.4 CBRN (Akuutissatigut, Uumassuseqartutigut, Radiumimit pisunik, Atomimik pisunik) upalungaarsimaneq

Atominit atortussanik imaluunniit radiumip qinngornerinik anginerusunik imaluunniit akuutissanit ikkussanik Kalaallit Nunaat nammineq pigisaqanngilaq. Immikkoortuni taakkunani akornutaasinnaasoq taamaattumik maannakkut avataanit pisinnaavoq. Uumassusilinnik saassussinermut atatillugu ilimananngilaq Kalaallit Nunaat sumiiffinni siullersaassasoq.

Naatsorsuutigineqarpoq Kalaallit Nunaanni oqartussat akisussaasut danmarkimi CRN-imi immikkut ilisimasalinnit immikkut upalungaarsimanissaq pillugu ikiorneqarsinnaasut: Beredskabsstyrelsen²⁴ ataani Akuutissatigut upalungaarsimaneq, Sundhedsstyrelsen²⁴ ataani Statens Institut for Strålebeskyttelse under Sundhedsstyrelsen aamma Beredskabsstyrelsen²⁴ ataani Nukleart Beredskab. Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmi aamma Statens Serum Institut²⁴ ataani Center for Biosikring og Beredskabillu akornanni isumaqatigiissuteqareerpoq.

5.4.1 Atomi pillugu upalungaarsimaneq

Kalaallit Nunaanni atomimik upalungaarsimaneq naalagaaffeqatigiit suliassaraat, tamma Illersornissamut ministeriaqarfimmit akisussaaffigineqarluni. Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfiup immikkoortumi akisussaallutik oqartussat upalungaarsimanermi suliaannik ingerlataqarnermut pingaarnertigut akisussaallutillu ataqatigiissaarisuupput. Kalaallit Nunaannut attuisinnaasumik atomimik pisoqartillugu Kalaallit Nunaanni Politimesteri aamma Namminersorlutik Oqartussat Upalungaarsimanermut Aqutsisoqarfimmi atomitigut upalungaarsimanermi piareersimasunit ilisimatinnegartussaapput.

Kalaallit Nunaanni atomi pillugu upalungaarsimanerup pilersaarutaasumik nukittorsarnissaanut atatillugu naatsorsuutigineqarpoq kalaallit nunaanni atomi pillugu upalungaarsimanissamut pilersaarut Kalaallit Nunaat pillugu upalungaarsimanermut pilersaarummut atuuttumut nalinginnaasumut naleqqussarlugu ilannguneqassasoq. Taamatut ilanngussinerup immikkoortumi akisussaaffiit agguarneqarneri allanngortissanngilai.

5.5 Timmisartumik umiarsuarmillu nunanit assigiinngitsuniit angallannermiit nappaammik tunillannartumik nalunaaruteqarneq

Soorlu IHR-imi allanneqarsimasoq takuneqarsinnaasoq (Immikkoortoq 28) timmisartuni aquttut umiarsuillu naalagai, timmisartumi umiarsuarmilu naalakkersuisuusut, *timmisartup/umiarsuup tikinnissaa sapinngisamik sioqqullugu* mittarfeqarfik/umiarsualivik tikiffissani nappaat sunaluunniit tunillaasinnaasutut ilimanartoq pillugu imaluunniit timmisartumi inuit peqqissuunerannut ajoqusiisinaaneranut uppernarsaatissaqartoq pillugu ilisimatissuaa.

5.5.1 Timmisartumiit nalunaarut

Soorlu qulaani allaaserineqartoq Mittarfeqarfiit aqutugalugu nalunaaruteqartoqassaaq, tassanilu nappaat pillugu upalungaarsimanermi nalunaaruteqartarnermilu qallunaat maleruagassaat malinneqassallutik. Nunanit allaniit

²⁴ Ilanngussaq B-mi una takujuk "Ilanngussaq. Nunani assigiinngitsuni peqqinnissakkut malittarisassat. Umiarsualivinni mittarfinnilu upalungaarsimanissamut piomasagaatiit". Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik, immikkut ilisimasallit ataasiakkaat upalungaarsimanerisa, taakku inissisimanerisa ikiuinerisalu allaaserinissaat siunertarlugu.

timmisartornermi tunillannartuusinnaasumik napparsimasoqartoq imaluunniit napparsimasoqarsinnaasooq paasineqarpat, imaluunniit timmisartumi pissutsit allat nappaammik siaruaasinnaappata (Air Traffic Service instruks (ATS-instruks) nr. 12 immikkoortoq 12) timmisartumi naalakkap pisussaapput tamanna nalunaarutigissallugu.

Timmisartuniittunik tunillannartunik nappaateqartunut tunngatillugu nalunaaruteqartarnek nunarsuaq tamakkerlugu nappaalanersuaqarneq pillugu pilersaarummi²⁵ allaaserineqartoq Kalaallit Nunaanni malinneqarpoq. Taanna naapertorlugu Mittarfeqarfiit aqutugalugit nalunaarutigineqartussat. Mittarfeqarfiit piaarnerpaamik nalunaarut tiguneqartoq Nuummi politiinut nalunaarutigissavaat, tassa silaannakkut angallannermi kiffartuussivik, timmisartumiit imaluunniit silaannakkut angallannermi kiffartuussivimmit allamiit timmisartumi tunillannartumik nappaateqartoqarneranik paasisaqarnerluni nalunaarummik tigusaqaruni. Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmi siulittaasutut politimesterip Nuummi Politiit kalerrissavai tamatumallu kingorna Nunatsinni Nakorsaaneqarfik attavigineqarluni. Tikiffigisami Mittarfeqarfiit aamma mittarfimmi allafteqarfik ilisimatissavaat.

Sumiiffimmi peqqinnissakkut katsorsaasinnaaneq eqqarsaatigalugu naleqqunnerussa q nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartumik innuttaasut peqqissuunerannut ajoqusiisinnaasumik (PHEIC) sakkortuumik pasinnittoqartillugu timmisartoq mittarfimmut anginerusumut katsorsaanikkullu piginnaasaqarnerusumut ingerlanera allangortinneqarsinnaappat. Ajornartorsiut tassaavoq – soorlu umiarsuarmik angallannermi taamaattoq – nappaatit PHEIC-iusut aamma nappaatit ilungersunanginnerusumik tunillaasinnaasut akornanni immikkoortitsisinnaaneq.

5.5.2. Umiarsuarniit nalunaaruteqarneq

Angallammi tunillaasinnaasumik nappaateqartoqarneranik pasisaqarnermik nalunaarutiginninneq ullumikkut taamaallaat umiarsuarmiit umiarsualivimmi oqartussanut (Royal Arctic Line) nalunaarutigineqartarpoq. Tikinnissaq sioqqullugu umiarsualivimmi oqartussat siumoortumik paasissutissanik tigusissapput nappaatillu nunarsuarmut siaruartut pillugit pilersaarut²⁶ naapertorlugu nappaat tunillannartoq pillugu paasissutissat Nuummi politiinut ingerlateqqillugit.

Tamatuma saniatigut kalaallit nunaata imartaani umiarsuit kalerrisaarisarnissat pilersinneqarsimavoq. Maili imaluunniit radio atorlugu Issittumi Sakkutuunut, Imarsiornermut Aqutsisoqarfik²⁷ sinnerlugu Kalaallit Nunaata eqqaani imartani umiarsuarnik nakkutilliinermik isumaginnittunut nalunaaquttap akunnerini arfinillit tamaasa sumiinneq pillugu umiarsuit nalunaaruteqartussaapput. Angallammi tunillannartumik napparsimasoqartillugu nalunaaruteqartarnissap pilersinneqarnissaa pillugu Imarsiornermi Aqutsisoqarfimmut atassuteqartarnissaaq pilersinneqarsimavoq, ingerlaannartumillu Nunatsinni Nakorsaaneqarfik aamma politiit aqutugalugit atassuteqartoqartassalluni, soorlu nappaatit nunarsuarmut siaruartut pillugit pilersaarummi allaaserineqartoq (kapitali 5 takujuk).

25 Namminersornerullutik Oqartussat aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. Nunarsuaq tamakkerlugu nualluteqalerneq pillugu upalungaarsimaneq Peqqinnissakkut upalungaarsimanermi nuna tamakkerlugu iliuusissaaq pilersaarusiornissamullu toqqammaviit. Namminersornerullutik Oqartussat. 2006

26 Namminersornerullutik Oqartussat aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. Nunarsuaq tamakkerlugu nualluteqalerneq pillugu upalungaarsimaneq Peqqinnissakkut upalungaarsimanermi nuna tamakkerlugu iliuusissaaq pilersaarusiornissamullu toqqammaviit. Namminersornerullutik Oqartussat. 2006.

27 NAL nr 170,17/03/2003-meersoq. Kalaallit Nunaata eqqaani imartani umiarsuit nalunaaruteqartarnerat pillugu nalunaarut.

6 IHR-imi piginnaasatigut piumasaqaat aamma Kalaallit Nunaanni naatsorsuutiginnngisamik innuttaasut peqqissuunerisigut pisoqarnera pillugu paasisaqarnissamut, qisuariarnissamut nalunaaruteqarnissamullu maannakkut piginnaasaq (Immikkoortoq 19 aamma 20 kiisalu ilanngussaq 1 A)

IHR naapertorlugu naatsorsuutiginnngisamik innuttaasut peqqissuunerisigut pisoqarnera pillugu sunniuteqarluartumik upalungaarsimanikkut aaqqissuussinermik Kalaallit Nunaat peqartussaavoq – tassa paasisaqarneq, qisuariarneq nalunaaruteqarnerlu.

Tulliuttumi IHR-imi piumasarineqartut piginnaasat (immikkoortoq 19 aamma 20 kiisalu ilanngussaq 1 A naapertorlugit) nassuiarneqarput aamma Kalaallit Nunaanni maannakkut pissutsinut upalungaarsimanermullu sanilliunneqarlutik. Tamanna tunngavigalugu IHR-imi piumasaqaatit naammassiniarlugit pisariaqartutigit suliniuteqarnissaq siunertaralugu kaammattuutit saqqummiunneqarlutik.

Ilanngussaq 1 A. Nakkutilliineq suliniuteqarnissarlu siunertaralugit pingaarnertigut piginnaasanut piumasaqaatit
1. Peqqinnissakkut malittarisassat naapertorlugit pingaarnertigut piginnaasat pillugit piumasaqaatit naammassineqarnissaannut nuna tamakkerlugu aaqqissugaanerit isumalluutillu pigineqareersut nunanit peqataasunit naalagaaffinnit peqataasunit atorneqassapput , tassunga ilanngullugu uku eqqarsaatigalugit: (a) nakkutilliineq, nalunaarusiorneq, nalunaaruteqarneq, uppersarsaaneq suleqatigiinnermullu tunngasut ingerlatat, aamma (b) mittarfinnik, umiarsualivinnik nunami killeqarfinni ikaarfinnik toqqaanermi suliassat
2. Nunat peqataasut tamarmik peqqinnissakkut malittarisassat nunamut pineqartumut atulersinneraniit ukiut marluk qaangiutinnginneranni nunap aaqqissugaanikkut isumalluutitigullu atuutereersut minnerpaatut piumasaqaatit ilanngussami matumani allanneqarsimasut naammassisinnaanerlugit nalilersussavai. Tamatuma inerneratut nunap nunataata tamarmiusup iluani pingaarnertigut piginnaasat pigineqarnissaat atorneqarsinnaanerilu qulakkeerniarlugit iliuuseqarnissamut pilersaarutit ineriartortillugit atuutilersillugillu soorlu immikkoortoq 5 imm. 1-mi (atulersitsineq) aamma immikkoortoq 13 imm. 1-imi allaaserineqartoq.
3. Naalagaaffit peqataasut aamma WHO ilanngussaq manna naapertorlugu nalilersuinerit kiisalu pilersaarusiernerit atuutilersitsinerillu tapersersussavaat.
4. Illoqarfinni aamma/imaluunniit peqqinnissaqarfimmi ingerlataqarfimmi toqqaannartumik sullissivinni
Piginnaasaq: (a) piffissami aalajangersimasumi immikkoortunilu tamani sumiiffimmi aalajangersimasumi ilimagineqarsinnaasumik annertunerusut nappaateqarnermik toqusoqarneranilluunniit pisut naalagaafiup peqataasup pineqartup nunataata iluaniittut uppersarsisinaallugit, aamma (b) peqqinnissakkut suliniutip qulakkeerneqarnissaanut naammattumik annertussusilimmik paasissutissat pingaaruteqartut pissarsiarineqarsinnaasut tamaasa nalunaarutigisinaallugit. Sumiiffimmit nalunaaruteqarneq sumiiffimmi peqqinnissaqarfimmut imaluunniit peqqinnissakkut sulisunut attuumassuteqartunut pissaaq. Peqqinnissakkut toqqaannartumik sullissivimmit nalunaaruteqarneq

tulliuttumut imaluunniit nuna tamakkerlugu nalunaartarfimmut ingerlanneqassaaq aaqjissuussaaniikkut aaqjissugaaneq apeqqutaatillugu. Ilangussap matuma toqqammavigisaata iluani paasissutissat uku pingaaruteqarput: *napparsimasunik sullissinerup allaaserinera, laboratoriami inernerit, aarlerinarsinnaasut aallaavii suunerilu, napparsimasarnerit toqusullu amerlassusaat, nappaatip siaruarnissaanut pissutsit sunniutaasut aamma peqqinnissaakkut aaqjiinerit atorpeqarsimasut, aamma* (c) nakkutilliinermi aaqjissutaagallartut ingerlaannartumik aallartinneqarsinnaaneri

5. Peqqinnissaqarfimmi akunnattumik qaffassisulimmi suliniutit

Piginnaasat:

- (a) pisut tapersersuinerillu imaluunniit annertunerusumik nakkutilliinerit aallartinneqartut nalunaarutigineqartut killiffiinik uppersaanissamut, aamma
- (b) pisut nalunaarutigineqartut ingerlaannartumik nalilersornissaannut aamma, tuaviortuuppat, paasissutissat pingaaruteqartut tamaasa nuna tamakkerlugu apuussisarfirmut nalunaarutigalugit. Ilangussap matuma toqqammavigisaata iluaniittunut ilaapput innuttaasut peqqissuunerannut tassangaannartumik pisut ilungersunartunut sunniutaasunut pissutaasut aamma/imaluunniit immikkut ittut imaluunniit pissutsit naatsorsuutigingisat siaruarnissamut annertuumik ilimanaatillit.

6. Nuna tamakkerlugu

Naliliineq nalunaaruteqarnerlu.

Piginnaasat:

- (a) pisut akunnerit 48-it iluanni tuaviuussassat pillugit nalunaarusiat tamaasa nalilersornissaannut, aamma
- (b) nuna tamakkerlugu IHR-imi attavigisassaq aqutugalugu WHO-mut ingerlaannartumik nalunaaruteqarnerup qulakkeernissaanut, naliliinermi ilimanarsippat pisoq immikkoortoq 6 imm. 1 aamma ilangussaq 2 malillugu nalunaarutigineqartussaappat aamma immikkoortoq 7 aamma immikkoortoq 9 imm. 2 malillugu WHO-mut nalunaaruteqartoqassappat.

Innuttaasut peqqissuunerisigut suliniutit.

Piginnaasat:

- (a) nuna tamakkerlugu aamma nunanut assigiinngitsunut siaruarnissaata pitsaaliornissaa siunertaralugu nakkutilliinermi aaqjissutit suut sukkaasumik aalajangersarnissaannut,
- (b) immikkut ilisimasallit aqutugalugit taperseruinnissamut, misiligutinik laboratoriami misissuinnissamut (nammineq laboratoriani imaluunnit suleqatigisat aqutugalugit) aamma ingerlassiniikkut ikiunissaq (assersuutigalugu atortut, pilersuinerit assartuinerillu),
- (c) pisariaqartitsineq naapertorlugu sumiiffimi misissuinerit tapertaasunik sumiiffimmi ikiuisinnaanermut,
- (d) immikkoortitsinerit nakkutilliinermil aaqjissutissat sukkaasumik akuerineqarnissaat naammassineqarnissaallu siunertaralugu peqqinnissaqarfimmi sulisunik qaffasissumik inissisimasunik suliaqarsinnaasunik atorfilinnillu allanik toqqaannartumik attaveqarsinnaanerpup qulakkeerneqarneranut,
- (e) naalackersuisoqarfinni oqartussaasunik allanik naleqquttunik toqqaannartumik attaveqarnissap qulakkeernissaanut,
- (f) attaveqaatit pigineqartut sunniuteqarluarnerpaat atorlugit napparsimmavinnik, nakorsiarfarnik, mittarfarnik, umiarsualivinnilu, nunami killeqarfinni ikaarfinni, laboratorianik allanillu qitiusumik ingerlataqarfarnik attaveqarnissap qulakkeerneqarnissaanut, naalagaaffiup peqataasup nammineq nunataani naalagaaffiillu peqataasut allat nunataanni pisut pillugit paasissutissanik aamma WHO-mit innersuussutinik tigusanik nalunaaruteqarnissaq siunertaralugu,
- (g) nuna tamakkerlugu innuttaasut peqqissuunissaannut ajornartoormi pilersaarutip pilersinnissaanut,

isumaginissaanut aalajangiussimanissaanullu, tassunga ilanngullugu nunanut assigiingitsunut pingaaruteqartumik innuttaasut peqqissuunerisigut ajornartorsiutaasinnaasumik pisunut tunngatillugu suliaqarfiit assigiingitsut suliniuteqartinnissaannut, aamma
(h) qulaani taaneqartut akunnerni 24-ni qulakkeernissaannut.

Tabel 6.1: IHR-imi llanngussaq 1 A

6.1 Nuna tamakkerlugu attaveqarfik (National Focal Point)

Pisut IHR-imut ilaasut nalunaarutiginerat nuna tamakkerlugu attaveqarfik (National Focal Point) aqqutigalugu WHO-mut ingerlanneqassapput. Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiinnut ilaammat Kalaallit Nunaat pillugu nuna tamakkerlugu attaveqarfik aamma tassaavoq Statens Serum Institut, Afdeling for Infektionsepidemiologi ²⁸, taanna WHO-mut attaveqarnermik isumaginnittarluni. Nalunaarutit Nunatsinni Nakorsaaneqarfik aqqusaarlugu ingerlanneqassapput.

6.2 Nakkutilliinermut nalunaaruteqarnermullu piimasaqaatit

4-mut tunngatillugu. Sumiiffinni aamma/imaluunniit peqqinnissaqarfimmi toqqaannartumik sullissivimmi 4a-mut tunngatillugu) llungersunartumik tunillannartumik imaluunniit tunillaasinnaasumik nappaatip malitsigisaanik ilimagisamik annertunerusumik napparsimasoqarnera toqusoqarneraluunniit sukkaasumik peqqinnissakkut oqartussanit paasineqarsinnaapput. Tunillaassortunik nappaalanersuaqarnera pillugu inatsisip malitsigisaanik, nappaatinik tunillannartunik nakorsat nalunaaruteqarnissaat pillugu Nunatsinni nakorsaanerup ilitsersuutaa²⁹ naapertorlugu taamatut pisoqartillugu nakorsat oqarasuaatikkut tuavioernerpaamik Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut nalunaaruteqartussaapput, taassumalu pisariaqartitsisoqarpat Statens Serum Instituttuimut nalunaarut ingerlateqqissallugu. Taamaalilluni aamma Kalaallit Nunaanni illuatungiliinerit ingerlaannartumik aallartinneqarsinnaapput.

Nappaatit llungersunartut ilai ataasiaannarmik atuutsillugu nalunaarutigineqartussaapput soorlu aamma nappaatit tunillannartut ilai amerliartortut nalunaarutigineqartussaasut. Nappaatit, peqquataasoq nalunartillugu nassuiarneqarsinnaatinnaguluunniit, kisiannili uumassuseqartuni peqquteqarsinnaasut, aamma nalunaarutigineqartussaapput. Taamaalilluni nappaammut, nakorsiarfinnut, laboratoriani inernerit il.il. tunngasut paasissutissat tamarmik oqartussanut attuumassuteqartunik ingerlateqqinneqassapput.

4b-mut tunngatillugu) Nunatsinni Nakorsaaneqarfik pisariaqartitsisoqartillugu ulloq unnuarlu qaqugukkulluunniit nalunaarutiniq tigusinnaavoq. Nalunaarut IHR-imut ilaappat taamaalilluni Statens Serum Instituttimi nuna tamakkerlugu attaveqarfimmut ingerlaannartumik nalunaaruteqartoqarsinnaavoq. CBRN-imut tunngasunik pisoqartillugu ilimagineqarpoq qallunaat nunaanni CBRN pillugu upalungaarsimaneri tapersersuisinnaasut ikiuussinnaasullu – aamma misiligutinik tigusinermi – sumiiffinni qitiusumillu upalungaarsimanermut oqartussanut ikiuussinnaallutik.

Paasissutissat attuumassuteqartut tamarmik qulakkeersinnaajumallugit inunnik eqqorneqartunik/atugarliortunik nalunaarsuineq pingaarpoq. Tassunga tunngatillugu timmisartumik angalasunut umiarsuarmilu ilaasunik

28 Nunani assigiingitsuni peqqinnissakkut malittarisassani Afdeling for Infektionsepidemiologi suliai pillugit allaaserisaq takujuk. Umiarsualivinni mittarfinnilu upalungaarsimanissamut piimasaqaatit. Sundhedsstyrelsen, 2008, p 35-36.

29 Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. Nappaatit tunillannartut il.il. pillugit nakorsat nalunaaruteqartarnissaat pillugu ilitsersuut. Nutarterneqartoq ulloq 6. december 2011

atugassiaq "Passenger Location Card (takussutissiaq 2 takujuk) ICAO-mit kaammattuutigineqarpoq. Ilaasut ataasiakkaat nammineq inuk pillugu paasissutissanik kiisalu angalanermut attuumassuteqartunik paasissutissanik immersuinissaasa qulakkeerneqarnissaa ingerlatsisup akisussaaffigaa, tassunga ilanngullugu assersuutigalugu timmisartumi sumi inissisimaneq. Paasissutissat assilineri politiinut nassiunneqassapput.

4c-mut tunngatillugu) Aalajangiinerup qaffasiffia ingerlatsiviullu qaffasiffia pillugu paasissutissiisoqarsinnaavoq. Sumiiffinni nakorsat Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfimmi inissisimasuni aalajangiisartunut aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmi nuna tamakkerlugu pilersaarusiormiittunut attaveqarsinnaapput, pisariaqartitsisoqarneranilu Tunillaassortumik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmut aamma Upalungarsimanermut ataatsimiititaliamut immaqalu Danmarkimi oqartussanut attuumassuteqartunut attaveqartoqarluni. Katsorsaasut ilaannut tamanut attaveqarneq Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik aqutigalugu pisinnaavoq.

MODEL PASSENGER LOCATOR CARD RECOMMENDED BY WHO		
Public Health Passenger Locator Card to be completed when recommended by the World Health Organization or when public health authorities suspect the presence of a communicable disease. The information you provide will assist the public health authorities in manage the public health event by enabling them to trace passengers who may have been exposed to communicable disease. The information collected will be held by the public health authorities in accordance with applicable law and will be used only for public health purposes.		
Flight Information		
7. Airline and Flight Number		8. Date of arrival
<input type="text"/> Airline	<input type="text"/> Flight Number	<input type="text"/> DD
		<input type="text"/> MM
		<input type="text"/> YYYY
9. Seat Number where you actually sat on the aircraft		
<input type="text"/>		
Personal Information		
4. Name		
<input type="text"/> Family Name		<input type="text"/> Given Name(s)
Your Current Home Address (including country)		
<input type="text"/> Street Name and Number		<input type="text"/> City
		<input type="text"/> State/Province
<input type="text"/> Country		<input type="text"/> ZIP/Postal Code
Your Contact Phone Number (Residential or Business or Mobile)		
<input type="text"/> Country code	<input type="text"/> Area Code	<input type="text"/> Phone Number
<input type="text"/> E-mail address		<input type="text"/>
<input type="text"/> Passport or Travel Document Number		<input type="text"/> Issuing Country/Organization
Contact Information		
6. Address and phone number where you can be contacted during your stay or, if visiting many places, your cell phone and hotel address		
<input type="text"/> Street Name and Number		<input type="text"/> City
		<input type="text"/> State/Province
<input type="text"/> Country		<input type="text"/> ZIP/Postal Code
<input type="text"/> Telephone Number (including country code) or mobile phone number		
8. Contact information for the person who will host/leave when you are for the next 21 days, in case of emergency or to provide medical health information. Please provide the name of a close personal contact or a work contact. This must NOT be you.		
a. Name		
<input type="text"/> Family Name		<input type="text"/> Given Name(s)
b. Telephone Number		
<input type="text"/> Country code	<input type="text"/> Area Code	<input type="text"/> Phone Number
<input type="text"/> E-mail address		<input type="text"/>
c. Address		
<input type="text"/> Street Name and Number		<input type="text"/> City
		<input type="text"/> State/Province
<input type="text"/> Country		<input type="text"/> ZIP/Postal Code
7. Are you traveling with anyone else? YES/NO Circle appropriate response. If so, who? (Name of individual(s) or Group)		
<input type="text"/>		
<input type="text"/>		

Takussutissiaq 2. Passenger Location Card

6.3 Piginnaasatigut piumasaqaatit pillugit inerniliineq

Nalilerneqarpoq nakkutilliinermut IHR-ip piumasaqaataanut Kalaallit Nunaat nalinginnaasumik naammassinnittoq.

6.4 Nalilersuinermit piunasaqaatit

5. Peqqinnissaqarfimmi suliniutit pillugit akunnattumi qaffassisulinni

5a-mut tunngatillugu) Pisut killiffii uppersarneqarsinnaapput, tassa Nunatsinni Nakorsaaneqarfik aamma Tunillaassortumik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq ulloq unnuarlu attavigineqarsinnaammata aamma oqartussat akuusut akornanni ulluinnarni attaveqarnerup atassuteqarnerullu annertusineqarnera imaaliillaannaq pisinnaammat.

5b-mut tunngatillugu) Qulaani allasimasut naapertorlugit taamaalilluni pisut ingerlaannartumik nalilersorneqarsinnaapput nunalu tamakkerlugu attaveqarfimmut nalunaarutigineqarlutik.

6. Nuna tamakkerlugu

Naliliineq nalunaaruteqarnerlu

6a-mut tunngatillugu) Soorlu 4c)-mi nassuiaammit takuneqarsinnaasoq qitiusumik oqartussat soorlu Tunillaassortumik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq aamma nuna tamakkerlugu ajornartoornermi aqutsisoqarfik pisunut sukkasuumik ilanngutsinneqarsinnaapput.

6b-mut tunngatillugu) Nuna tamakkerlugu IHR-imut attaveqarfimmut, Afdeling for Infektionsepidemiologi, Statens Serum Institutimut nalunaarutit Nunatsinni nakorsaaneqarnerup qulakkiissavai, aqqutillu taakku atorlugit akissuteqartoqarluni.

6.5 Nalilersuinermit nalunaaruteqarnermullu piunasaqaatinut tunngatillugu inerniliineq

Naliliisoqarpoq nalilersuinermit nalunaaruteqarnermullu piginnaasatigut IHR-imi piunasaqaatit Kalaallit Nunaannit nalinginnaasumik naammassineqartut.

6.6 Innuttaasut peqqissuunissaannut suliniutinut piunasaqaatit

Innuttaasut peqqissuunissaannut suliniutit

6a- 6e-mut tunngatillugu) Kina sulerissanersoq nakkutilliinermit nalilersuinermullu piginnaasatigut piunasaqaatit ataanni qulaaniittumi allaaserineqarpoq. Nalunaarutigineqartoq IHR-imut ilaappat Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit sukkasuumik Statens Serum Instituttimi nuna tamakkerlugu attaveqarfimmut nalunaaruteqartoqarsinnaavoq. Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit nalunaarut aamma nuna tamakkerlugu oqartussanut allanut ingerlateqqinneqarsinnaavoq. Taamaalilluni nakkutilliinermit aaqjiinerit suut peqqinnissaqarfimmi kiisalu immikkoortuni naleqquttuni allani aallartinneqarsinnaanersut sukkasuumik aalajangiisoqarsinnaavoq.

6f-mut tunngatillugu) Statens Serum Instituttimi nuna tamakkerlugu attaveqarfik Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit suleqateqarpoq aamma WHO-miit paasissutissat innersuussinerillu tiguneqartut ingerlateqqinneqarissai qulakkeersinnaallugit. Taakku Peqqissutsimut Pitsaaliuinermullu Aqutsisoqarfimmut ingerlateqqinneqassapput, tassangaanniillu suliaqartuusumut ingerlateqqillugit, aqqutillu taakku atorlugit akissuteqartoqarluni. Tamatuma

saniatigut nuna tamakkerlugu paasissutissat Upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiitalip attaveqaatai aqqutigalugit ingerlanneqarsinnaallutik.

6g-mut tunngatillugu) Innuttaasut peqqissuuneranni ajornartoornermi nuna tamakkerlugu pilersaarummik peqanngilaq, kisianni Kalaallit Nunaat pillugu Upalungaarsimaneq pillugu pilersaaruteqarluni, tassaniillutik oqartussat oqartussaaffeqarfiillu tamarmik upalungaarsimanermi suliaqartuusut. Tassani nuna tamakkerlugu upalungaarsimaneq pillugu ataatsimiititaliap sulinera ingerlanneqarneralu allaaserineqarpoq, tamatuma saniatigut kommunini upalungaarsimanermut ataatsimiititaliaqarpoq. Nunami sinerissamullu qanittumi annertunerusunik ajutoortoqartillugu ajunaarneqartillugulu ingerlataqarfiit ataasiakkaat suliniutaannik politiit ataqatigiissaarisuupput, soorlu aamma sumiiffinni tamani peqqinnissaqarfimmut, qatserisarfimmut mittarfimmullu kalerrisaarinissamut pilersaaruteqartut.

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup peqqinnissakkut nuna tamakkerlugu upalungaarsimanermut pilersaarutaa nutarterneqarpoq. Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfiup nunap immikkoortuini upalungaarsimanermut pilersaarutit nutarterneqarneri qulakkeernialerpai taakkulu nuna tamakkerlugu upalungarsimanermut pilersaarummut ataqatigiillutik – aamma atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfinni ajunaarnersuarni pilersaarutinut tunngaviusinnaallutik, taanna suli piareersarneqarpoq.

6.5 Innuttaasut peqqissuuneranni suliniutinut piumasaatit pillugit inerniineq

Naliliisoqarpoq nakkutilliinermut, nalilersuinermut nalunaaruteqarnermullu piginnaasatigut IHR-imi piumasaqaatit Kalaallit Nunaannit nalinginnaasumik naammassineqartut.

7 Umiarsualivinnut, mittarfinnut nunamilu killeqarfinni ikaarfinnut immikkut toqqarneqartut pillugit piginnaasatigut piumasaqaatit (IHR-mi Immikkoortut 19-23 kiisalu ilanngussaq 1 B)

Peqqinnissamat malittarisassat (IHR Immikkoortoq 19-23 kiisalu ilanngussaq 1 B) malillugit umiarsualiviit mittarfiillu toqqarneqassapput, piginnaasanik ataani allassimasunik inerisaasussat:

B. Mittarfinnut, umiarsualivinnut nunamilu killeqarfinni ikaarfinnut immikkut toqqarneqartut pillugit pingaarnertigut piginnaasanut piumasaqaatit

1. Qaqugukkulluunniit

Piginnaasat:

- (a) naleqquttumik (i) nakorsamik sullinneqarnermut tassunga ilanngullugu nappaatip paasineqarnissaanut atortunut isersinnaanermut qulakkeerinermit taamaalilluni napparsimasut angalasut ingerlaannartumik nalilersornissaat paasineqarnissaallu periarfissaalluni, aamma (ii) naleqquttumik inuttaqartoq, atortoqartoq atortorissaaruteqartorlu,
- (b) peqqinnissaqarfimmi suliffimmut naleqquttumut angalasut napparsimasut assartornissaannut atortunut sulisunillu pissaqarnissap qulakkeernissaanut,
- (c) assartuutit misissornissaannut ilinniarsimasunik sulisoqarnissaanik qulakkeerinissamat,
- (d) angalasunut, iserfiusumik pineqartumik atuisumut avatangiisit isumannaatsuunissaannut isumaginninnissamat, tassunga ilanngullugu imissamik pilersuineq, nerinissamat periarfissaqarneq, timmisartumut nerisassanik isumaginninneq, perusersartarfiit tamanut ammasut, eqqagassanik mangertunik imerpalasunillu allanillu aarlerinartuusinnaasunik naleqquttumik igitsiveqarnissaq, pisariaqartitsisoqarneratigut misissuinerit naammassineqarnerisigut, aamma
- (e) iserfiusumi taassumalu eqqaani uumasunik tunillaasinnaasunik imeqarfinnillu nakkutilliinissamat aaqqissuussimaneq aamma ilinniarsimasunik sulisoqarnerup sapinngisamik isumaginissaanut.

2. Nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqarsinnaasumik innuttaasut peqqissuunerisigut ajornartorsiortitsisinnaasumik pisunut iliuseqarnissaq siunertaralugu

Piginnaasaq:

- a) innuttaasut peqqissuunissaannut upalungaarsimanermut pilersaarutip pilersinneratigut aalajangiussimaneratigullu innuttaasut peqqissuunissaannut ajornartoornermi naleqquttumik suliniuteqarnissap isumaginissaanut, tassunga ilanngullugu iserfiusunut naleqquttunut, peqqinnissakkut oqartussanut aamma suliffiusunut kiisalu oqartussaasoqarfinnut allanut ataqatigiissaarisumik attavigisassamillu toqqaaneq,
- b) immikkoortitsinissaq, katsorsaanissaq allatigut tapersersuilluni suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqarsinnaasoq siunertaralugu sumiiffimmi peqqinnissakkut kiffartuussinernik uumasunullu nakorsaqaarnikkut kiffartuussinermi aaqqissuussinernik angalasunut uumasunulluunniit pineqartunut nalilersuinissamat paarsinissamullu isumaginninnissamat,
- c) inunnik pasineqartunik imaluunniit eqqorneqartunik apersuinissamat, angalasunit allanit immikkoortumi naleqquttumik atortoqarnissap isumaginissaanut,
- d) angalasunik pasineqartunik, tamanna pisariaqartinneqarpat, mattussinissap, iserfiusumut ungasissumi, nalilersuisuinissamat isumaginissaanut,
- e) tunillannartuaanermut, teriarsuarnik akiuinermit, sullinernik akiuinermit, usinik, containerinik,

assartuutunik, nioqquutissanik minguisaanermut imaluunniit allatigut suliarinninnermut aaqqiissutissatut kaammattuutigineqartunik atuinissamut, tassunga ilanngullugu, tamanna pisariaqartillugu, sumiiffinni immikkut aaqqissuunneqartuni siunertamullu tamaanga atortut,

- f) tikittut aallalertullu iserneranni aallalerneraniluunniit nakkutilliinerit naammassineqarnissaannut, aamma
- g) angalasut, tunillanneqarsimasinnaasunik nuussinissaq siunertaralugu naleqquttunik illersuuteqartunik immikkut atortulersukkamik ilinniarsimasunillu sulisoqartumut isersinnaanerup isumaginissaanut.

Tabel 7.1 Nunamut iserfimmi piginnaasatigut piumasaqaatit

7.1 Nunami iserfiusinnaasut

Nunat tamarmik IHR malillugu piginnaasanik qulaani allassimasunik peqartumik nunami iserfissanik peqassaaq (Point of Entry). Nunami iserfiusinnaasut amerlassuseqarnissaannut piumasaqaateqartoqanngilaq.

Kalaallit Nunaanni siamasissumik nunassisimasoqarpoq inullu katillutik 56.000-iullutik. Sumiiffinni atortorissaarutit sumiiffinni innuttaasut kiffartuussinnaanngorlugit annertussusilerneqarnikuupput inuillu amerlassusaat sullinneqartussat nunassisimasut amerlassusaannik aalajangerneqarsimallutik. Peqatigisaanillu nunami nunanut allanut mittarfiit marluusut illoqarfimmut attuumassuteqarnatik. Maannakkut siunissamilu qaninnermi sumiiffinni kisiartaalluni piumasarineqartunik piginnaasaqartoq tassaavoq Nuuk.

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup Danmarkimi Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Ministeriaqarfik aperisimavaa maanni Nuuk nunami iserfissatuatut inissineqarpat tamanna qanoq isumaqarfigineraat. Tamatumunnga ministeriaqarfik akerliusimangilaq. Nuuk tamaalilluni IHR eqqarsaatigalugu umiarsuarnut timmisartunullu nuna tamakkerlugu pisortatigut iserfissatuaavoq.

IHR-ip ataani pisoqartillugu timmisartunik umiarsuarnillu allamut ingerlatitsisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarsinnaavoq timmisartullu eqqarsaatigalugit timmisartut mikinerusut aqqusaarfissaattut assartuinikkullu ingerlateqqinnissaat qulakkeerneqarluni. Timmisartut eqqarsaatigalugit Kangerlussuarmi mittarfik mittarfittut akunnittarfittut qitiusussaassaaq, taanna kisiartaalluni mikkiartornermi periarfiginnersaammat piginnaasaalu annertunersaallutik.

7.2 Piginnaasat qaqugukkulluunniit

1a-mut tunngatillugu) Kalaallit Nunaanni mittarfiit umiarsualiviillu arlaannaalluunniit mittarfimmut/umiarsualivimmut atasumik immikkut ittumik nakorsatigut sullissivittut pilersinneqarsimangillat, napparsimasoqartilluguli ajoqusersimasoqartilluguluunniit sumi tamani peqqinnissaqarfik nalinginnaasumik napparsimmavilik napparsimasunik kiffartuussiveqartut atorneqarsinnaapput. Peqqinnissaqarfik atuuttoq napparsimasunik ataasiakkaanik tunillannartunik nappaateqartunik imaluunniit taamaannerannik pasineqartut tiginissaannut nalilersuinissamilu sukkasuumik pilersitsisoqarsinnaavoq. Peqqinnissaqarfiup ilaani annertunerusumik piginnaasalimmut immikkullu ilisimasaqarnerusumut nuunneqarnissamut tamatigut periarfissaqartuarpoq, tassunga ilanngullugu Danmarkimut. IHR-imi piumasaqaatit tunuliaqutaralugit naliliisoqarpoq umiarsualivinni mittarfinnilu immikkut nakorsatigut sullissivilinnik pilersitsisoqarnissaanut tunngavissaqanngitsoq.

1b-mut tunngatillugu) Napparsimasunik assartuineq sumiiffimmi peqqinnissaqarfiup ataaniippoq ilagalugulu. Napparsimmavimmut qaninneq eqqarsaatigalugu napparsimasunik / ajoqusersimasunik isumaginninnissamut sulisut ilinniagaqarsimapput. Ambulancit illersuinissamut atortunik naleqquttunik peqariingikkunik sukkaasuumik atortulersorsinnaapput.

Nunap immikkoortua sumiiffimmi politiit suleqatigalugit napparsimasunik imaluunniit tunillanneqarsimasunik assartuutit allat atorlugit assartuinissaq toqqarsimappassuk, soorlu bussit, peqqinnissaqarfik pisussaavoq aquttumut immaqalu sulisunut peqataatinneqartunut allanut naammattumik paasissutissiinissap illersuinermilu atortunik tunniussinissaq qulakkiissallugu.

1c-mut tunngatillugu) Uumasunut nakorsaqaarnermut oqartussat piumasaqaatit eqqortinneqarnissaannut ilumoorluinnarluni nalunaarummik atsiusoqaarneratigut eqqiluisaarnissamut uppersaatinik tunniussinissaq siunertaralugu umiarsuarnik misissuinissamut suliffiit uumasuaqqanik ajoqutaasut ajoquisiinnaasuumik akiunissaannut akuersisarput.

1d-mut tunngatillugu) Angalasunut avatangiisit isumannaatsut nuna tamakkerlugu maleruagassanut nalinginnaasunut ilaapput, tassunga ilanngullugu suliffinnik nakkutilliinermi maleruagassat aamma mittarfinnut umiarsualivinnullu oqartussanut akisussaaffiulluni.

1e-mut tunngatillugu) Uumasunik tunillaasinnaasumi iserfiusunilu imeqarfinnik nakkutilliinermut Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik pingaarnertut akisussaavoq. Sumiiffinni aqutsisoqarfiup nammineq sinniisuuffiginngisaani Post Greenland aamma Mittarfeqarfiit suleqatigalugit Kalaallit Nunaannukartunut avammukartunillu nioqqutissanik angalasunik nakkutillineq Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit isumagineqarlunilu ataqatigiissarneqarpoq. Nakkutigineqartut tassaapput umiarsuit, timmisartut allallu assartuutit, inuit ingerlatseqatigiiffiillu, nioqqutissanik nassiussinerit aamma suliffeqarfiit³⁰. Nakkutillineq tassaavoq allagaatinik misissuineq (tassunga ilanngullugu nuna pileqqaarfik aamma suliffeqarfik pileqqaarfik), kinaassutsimik misissuineq aamma inunnik misissuineq. Uumasunik misissuineq Uumasunik nakorsaqaarnermut oqartussaqaarfiup ataaniippoq, kisiannili Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik nakkutilliinermi oqartussatut isilernermit aallalernermilu uumasut nassarneqartut assut alapernaattarlugit.

7.3 Nunanut assigiinngitsunut pingaaruteqartunik innuttaasut peqqissuunersannut ajornartorsiutaasinnaasunik pisunik qisuariartoqarnissaa siunertaralugu.

2 a-mut tunngatillugu) Peqqinnissaqarfiup suliffiutaani upalungaarsimanissaq pillugu pingaarnertigut ingerlataqarnikkut Peqqissutsimut Pitsaaliuinerimullu Aqutsisoqarfik akisussaavoq. Peqqinnissaqarfik – qulaani allaaserineqartut killeqartitsineri atorlugit – politiit (Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmut sumiiffimmi sinniisutut) aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik suleqatigalugit nunamut iserfimmi napparsimasunik/tunillanneqarsimasunik tigusisinnaavoq. IHR pillugu Standard Operational Procedure (SOP) pilersaarummut tassunga ilanngussami siunnersuutigineqarpoq. SOP-imi nunamut iserfinni napparsimasunik/tunillanneqarsimasunik tigusinermit pissutsit piviusut eqqarsaatigineqarput. Suleriaatsit naatsorsuutigineqarput sumiiffinni naleqqussarlugit ilanngunneqassasut, tassunga ilanngullu nunap immikkoortuani sumiiffinni peqqinnissakkut upalungaarsimanissamut pilersaarut.

30 Nioqqutissanik annissuineq eqqussuinerlu pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 18, 30. oktober 1992-meersoq

2b-mut tunngatillugu) Nalilersuinermit napparsimasunillu katsorsaanermit tunngatillugu, tassunga ilanngullugu angalasunik eqqorneqartunik paarsineq qulaani allassimasunut innersuussisoqarpoq, tassa tamanna Peqqissutsumut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup ataani suliassaamat. Uumasunik eqqorneqartunik nalilersuineq paarsinerlu Uumasunut nakorsaqaarnermit tunngasuniippoq.

2c-mut tunngatillugu) Peqqinnissaqarfiup angalasunik apersuinissaanut aamma tunillanneqarsimasut/eqqorneqarsimasut immikkoortiternissaanut pisuni aalajangersimasunik ininik atugassinneqarnissaanut sumiiffimmi mittarfik umiarsualivilluunniit akisussaavoq.

2d-mut tunngatillugu) Inuit tunillatsinneqarsimasut ullualuit qaangiunnerini napparsimalersinnaappata immaqalu tunillaasinnaallutik taava taakku katersorneqassapput mattunneqarlutillu. Mattussinerup siunertaa tassaavoq inunnit tunillanneqarsimasuniit kisiannili tunillanneqarsimanerminnik suli takussutissartaqanngitsut tunillatsinnerup siaruarnissaata pitsaaliornissaa.

Timmisartumi ilaasunut mattussinermi atortorissaatutit atugassanngortinneqassapput. Ilaqutariinnermit, Kultureqaarnermit, Ilageeqaarnermit Naligiissitaanernullu Naalakkersuisoqarfik pingaarnertut akisussaavoq kommunillu illusimatitsinermit nerisaqartitsinernullu akisussaallutik taamaalillutillu aamma tunillatsinneqarsimasutut pasineqartunut³¹ sumiiffimmi mattussinissamut atortorissaarutinut aamma.

Umiarsuit eqqarsaatigalugit taamaaqataanik pisoqartillugu pilersaarutaasoq tassaavoq tunillanneqarsimasutut pasisat angallammi tigummiinneqarnissaat. Napparsimasutut paasineqartut katsorsagassanngorlugit assartorneqassapput. Taamaalilluni aallaqqaammut peqqissut nuunneqarnissaat eqqarsaataanngilaq, kisiannili umiarsuarmi ilaasut umiarsuarmilu sulisut tunillanneqarsimasutut pasineqartut nunami atortorissaaruteqassallutik. Umiarsuaq namminermit mattussinissamut naleqquttussaavoq peqqinnissakkut ilinniarsimasunik sulisunik ilaneqarluni qanorlu ilionnissamut piareersimanissamut pisariaqartunut umiarsuarmi sulisut ilitsersuunneqarlutik.

2e-mut tunngatillugu) Uumasunik tunillaasinnaasunik nungusaaneq soorlu teriarsuit, terissat sullinerillu sumiiffimmi suliffeqarfimmi akuerisaasumik nalunaarsorneqarsimasumillu isumagineqassaaq. Kalaallit Nunaanniit avammullu usinik assartuinermit Royal Arctic Line kisermaassisuummat misissuineq annerusumik taakku umiarsuaannut tunngasuussaaq. Umiarsuarnik misissuinissamut uumasuaqqanillu ajoqusiisinnaasumik akiuinermit ilinniagaqarsimasut inuit maannakkut suliffeqarfimmi ataasiinnarmiipput taamaallaallu Nuummiillutik. Taamaalilluni umasunik tunillaasinnaasunik misissuineq nungusaanerlu aallaaviatigut taamaallaat Nuummi ingerlanneqartassasoq naatsorsuutigineqarpoq imaluunniit immikkut ismaqatigiissoqartillugu umiarsuup suliffeqarfiullu sumiiffimmi allamiittup akornanni.

2f-mut tunngatillugu) Kalaallit Nunaanni kiisalu Danmarkimi isilernermit aamma/imaluunniit anilernermit nakkutilliinerit, ingerlanneqareersut saniatigut, pisumi aalajangersimasumi pilersinneqartussatut isigineqarput, assersuutigalugu tunillaassortunik nappaalersuaqarneranut inatsisip atortinninneqarneranut atatillugu imaluunniit PHEIC-mik pisoqarneranut atatillugu isilersunik anilersunillu nakkutilliisoqarnissaanik WHO kaammattuippat.

31 Ineqarnermit Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik. Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanikkut inatsisit pillugit nassuiaat. Namminersorlutik Oqartussat 2010, qupperneq 47

Angalasut napparsimasut imaluunniit napparsimasut pasineqartut amerlanertigut ingerlatseqatigiiffimmit assartuisussamit itigartinneqartarput sukkasuumillu nalilersugassanngorlugit immaqalu nunap peqqinnissaqarfiani katsorsagassanngorlugit inissinneqarsinnaallutik. Isilernermi anilernermilu nakkutilliinerup annertussusianut allanngorartussaavoq apeqqutaalluni nappaat suna pineqarneris. Kalaallit tungaannit, soorlu aamma qallunaat tungaanniit, isilernermi anilernerмили nakkutilliinerup atattillugu pingaaruteqartoq tassaavoq iserlutik aamma/imaluunniit anillutik angalasut tamarmik nalunaarsorneqarsinnaanerit. Isilernermi suliaasaq taanna ingerlatsisumut isumagineqartussanngortinneqarsimavoq, taassumalu paasissutissat politiinut ingerlateqqissallugit, anilernerмили suliaasaq politiinut suliaasaalluni. Timmisartumik/umiarsuarmik ilaalluni isilernermi kaammattuutigineqarpoq ICAO-mit kaammattuutigineqartoq "Passenger Location Card" atorneqassasoq (takussutissiaq 2 takujuk), taanna ilaasunit ataasiakkaanit inummut paasissutissanik, angalanerup atattillugu paasissutissanik naleqquttunik nammineq immersorneqassaaq, tassunga ilanngullugu timmisartumi sumi inissisimaneq. Taakku suliaasa ilaannik naammassinnittumik nalunaarsuilluni immersugassamik politiit nammineq suliaqarsimapput.

Tunillaassortumik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq Nunatsinni nakorsaaneermiit kaammattuuteqarneratigut isilernermi anilernermilu nakkutilliinerup atattillugu aalajangiisartuuvoq.

Soorlu siusinnerusukkat allaaserineqartoq umiarsualivinni mittarfinilu immikkut misissuilluni aaqjissuussinernik pilersitsisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq isumaqartoqanngilaq. Pisuni immikkut ittuni isilernermi anilernermiluunniit angalasut akiussutissanik kapitissimanerinek uppersaateqarnerannik nakkutilliisoqarsinnaavoq.

7.4 Inerniliineq

Tunngavigisat pigineqartut aallaavigalugit inerniliisoqartariaqarpoq IHR-imi piginnaasat piumasarineqartut taamaallaat Nuummi pigineqartut.

Nalilerneqarpoq innuttaasut peqqissuuneranni suliniuteqarnissaq pillugu IHR-imi piginnaasatigut piunarsaatit tassani annertuutigit Kalaallit Nunaannit naammassineqartut.

Napparsimasunik/tunillanneqarsimasunik tigusineq

Nappaammik ilungersunartumik tunillannartumik imaluunniit tamatumingna paasineqartunik napparsimasuni/tunillanneqarsimasunik tigusinerup isumagineqarnera taamaallaat Nuummi aamma Kangerlussuarmi imaluunniit mittarfinni umiarsualivimmiluunniit allami aqqusaarfiusumi ingerlanneqarsinnaasoq naatsorsuutigineqarpoq. Tamanna nunap immikkoortuani upalungaarsimanerup pilersaarutini naleqqussarlugu ilanngunneqassaaq. Piviusumik isumaginninnerit nunarsuaq tamakkerlugu nappaalanersuaqarnerani pilersaarummit³² sapinngisamik ingerlanneqassaaq. Immikkoortoq aamma ingerlataqartuni ukunani upalungaarsimanissamut pilersaarutini pingaarnersutut naleqqussarlugu ilanngunneqassaaq:

- 1 Peqqissutsimut Naalakkersuisoq
- 2 Peqqissutsimut Pitsaaliuinerup Aqutsisoqarfik kiisalu nunami immikkoortut
- 3 Tunillaassortunik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuaq
- 4 Kalaallit Nunaanni Politiit

³² Namminersornerullutik Oqartussat aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. Nunarsuaq tamakkerlugu nualluteqalerneq pillugu upalungaarsimaneq Peqqinnissakut upalungaarsimanerup nuna tamakkerlugu iliuusissaq pilersaarusiornissamullu toqqammavii. Namminersornerullutik Oqartussat. 2006

- 5 Mittafeqarfiit aamma mittarfinni aqutsisut
- 6 Tele Radio aamma Arktisk Kommando (AKO)
- 7 KANUKOKA kommunillu

Isilernermi anilernermilu nakkutilliinerup pilersaarusionera

Angalasunik nappaateqarsinnaasunik isilernermi anilernermilu nakkutilliinermi pilersitsisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarsinnaammat tamatuma pilersaarusionera umiarsuarnik timmisartumillu angallannerup iluani ingerlataqartunit ataasiakkaani qulakkeerneqassaaq. Isilernermi angalasunik nalunaarsuineq eqqarsaatigalugu "Passenger Location Card" atorineqassasoq kissaatigineqarpoq, tassani ilaasut paasissutissaataat timmisartumilu inissisimanerat allanneqarsinnaalluni, imaluunniit taamaaqataanik immersugassami. Anilernermi nakkutilliinermi nalunaarsuineq politiinit isumagineqarpoq namminerlu nalunaarsuineri immersugassaateqarlutik. Nalunaarsuineri pingaarnertut akisussaaffik politiiniippoq.

Akiussutissanik kapitissimanermik misissuineq

Isilernermi anilernermiluunniit angalasut akiussutissanik kapitissimanerit uppersaateqarnerannik misissuineq immikkut pisoqartillugu ingerlanneqarsinnaavoq. Tunillaassortumik nappaalernersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuup tamatuma qanoq sumiiffinni piviusunngortinneqassanersoq aalajangissavaa. Akitsuuserineri oqartussat nalinginnaasumik tamatumingga misissuineq isumagisarpaat Tunillaassortumik nappaalernersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmiit noqqaassuteqartoqarneratigut.

8 Peqqinnissakkut allagaatit

8.1 Akiussutissamik kapitissimanermut uppernarsaatit

IHR-imi ilanngussaq 6 aamma 7-mi akiussutissamik kapitissimanermut uppernarsaatit isumagineqarnerinut tunngatillugu pissutsit WHO-mit nassuiarneqarput taamatullu nunani assigiinngitsuni uppernarsaatip qanoq isikkoqarsinnaanera takutillugu. Piumasarisat saniatigut *gul feber* taamaallaat angalasup isernissaminut akiussutissami kapittineqarsimanermik imaluunniit pitsaaliuisoqarsimaneranik uppernarsaateqarnissaq nunap peqataasup ataatsip piumasarisinnaavaa. Taamatut nappaammut Kalaallit Nunaanni uumasunik tunillaasinnaasunik peqanngimmat Kalaallit Nunaannut isilernermi tamatumunnga akiussutissamik kapineqarsimanermut uppernarsaateqarnissaq piumasarineqanngilaq.

Soorlu IHR-imit (Immikkoortoq 28) allassimasoq takuneqarsinnaasooq timmisartuni aquttut umiarsuillu naalagai, timmisartumi umiarsuarmilu naalakkersuisuusut, timmisartup/umiarsuup tikinnissaa sapinngisamik sioqqullugu mittarfeqarfik/umiarsualivik tikiffissani angallammi napparsimasoqarneranik, nappaatip tunillannartuuneranik paasisaqaannartoq imaluunniit innuttaasut peqqissuunerannut ajoqusiiinnaanera pillugu ilisimatissuaa, tassa timmisartumi aquttup/umiarsuup naalagaata taamatut ilisimasaqaliinnartorlu. Tamanna timmisartumik aamma umiarsuarmik angallannermi qanoq naammassineqarnissaanik naatsorsuutigineqarnerisooq kapitali 5-imi allaaserineqarpoq.

8.2 Maritime Declaration of Health (Umiarsuarmik angallannermi peqqissuunermik nalunaarut)

"Umiarsuarmik angallannermi peqqissuunermik nalunaarut" IHR-imi Immikkoortoq 37-mi allaaserineqartoq naalagaaffimmi ilaasortaasumi umiarsuup siullermeertumik umiarsualivimmut aqqusaarnissaa sioqqullugu angallammi peqqissoqarnera pillugu umiarsuup naalagaata nunamut nalunaarutigissagaa aamma tikinnermi imaluunniit tikinnissaq sioqqullugu "Umiarsuarmik angallannermi peqqissuunermik nalunaarut" nassitissallugu. "Umiarsuarmi peqqissuunermik nalunaarut" IMO-FAL-imi piumasarineqartunut ilaanngilaq, nunani assigiinngitsuni umiarsuartigut angallannermi nalunaaruteqartarnermi immersugassani ilaalluni. IHR-imut ilanngussaq 8-mi umiarsuit Peqqissuunermik nalunaaruteqarnissamut najoqqutassiaq WHO-mit saqqummiunneqarpoq. Taanna maanakkut IMO-FAL-imi immersugassamut ilaasumit annertuneruvoq.

Kalaallit Nunaat, Danmarkki assigalugu aalajangersimavoq umiarsuarnut immikkoortuni pineqartunit imaluunniit tunillaanermik kinguneqarsinnaasunit tikittunut "Umiarsuarmik angallannermi peqqissuunermik nalunaarut" taamaallaat tunniunneqartassasoq. Taamatut aalajangerneq Tunillaassortumik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarmit Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit inassuteqartoqarneratigut aalajangerneqassaaq.

Umiarsuaq kalaallit nunaanni umiarsualivimmut aqqusaarpat umiarsuup naalagaa imaluunniit inuk taassuminnga piginnaatinneqartoq (akunnermiliuttoq) akitsuuserinermut akileraartarnermullu ingerlatsivimmut akitsuuserinermi nalunaarut tunniutissavaa.

Soorlu qulaani allanneqartoq kalaallit nunaata imartaanut umiarsuit appakaattut tamarmik sumiiffitsik nalunaaquttap akunneri arfinillit tamaasa nalunaarutigisussaavaat. Kalaallit Nunaanni akitsuuserisut

umiarsualivianiit aqqusaarnermi aamma/imaluunniit aallarnermi nalunaarnissamut piumasagaatit naammassineqarnissaannut atugassatut umiarsuarnit takornariartaatiniit aamma Royal Arctic Linemiit nalunaarutiniit Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik tigusaqartarpoq. Tassani nunani assigiinngitsuni imarsiornermi suleqatigiiffimmit peqqussut malillugu IMO-FAL pillugu nalunaarut atorneqassaaq.

8.3 Aircraft General Declaration (Timmisartut peqqissuunerannik nalunaarut)

IHR-imut ilanngussaq 9-mi nappaat imaluunniit timmisartumik pissutsinik allanik nappaammik siaruartitsisinnaasut nalunaarutiginissaannut immersugassaq WHO-mit saqqummiunneqarpoq. Nuna ataaseq aalajangersinnaavoq timmisartut tikikkiartortut tamarmik nalunaarummit tassannga ilaatinneqassannginnermut, imaluunniit timmisartut immikkoortumit pineqartumiit imaluunniit tunillaasumik nassataqarfiusinnaasumersut kisimik nalunaarummik saqqummiussinissaat kisimi piumasarineqassanersoq.

Kalaallit Nunaata Danmarkki assigalugu pisarneq malillugu "Aircraft General Declaration"-imik piumasagaarnissaq toqqarsimanngilaa (IHR-imi ilanngussaq 9 takujuk), taamaallaalli timmisartut immikkoortumit pineqartumiit imaluunniit tunillaasumik nassataqarfiusinnaasumersut kisimik nalunaarummik saqqummiussinissaat kisimi piumasarineqarluni. Taamatut aalajangerneq Tunillaassortumik nappaalanersuaqarneranut ataatsimiititaliarsuarnit Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit inassuteqartoqarneratigut aalajangerneqassaaq.

8.4 Umiarsuit eqqiluisaartuunerannik misissuineranut uppernarsaat

IHR-ip atulersinneranut atatillugu piumasarineqarpoq umiarsuarnik angallannermi eqqiluisaarnermut uppernarsaat atorneqassasoq (IHR Immikkoortoq 20 aamma 39 kiisalu ilanngussaq 3). Uppernarsaatip taassuma siusinnerusukkut teriarsuarnik nungusaanermut aamma teriarsuit ilaatinneqannginnerannut uppernarsatit (matuma kingorna teriarsuit pillugit uppernarsaat) taarserpai, maannakkullu allagaatit atuuqtut suliarineqarunnaarlutik.

IHR-ip ilaatut eqqiluisaarnermut uppernarsaatit atulersinnerannut WHO-p siunertaa tassaavoq umiarsuit paasineqarlutik nalunaarsorneqarlutillu innuttaasut peqqissuunerannut aarlerinartorsiortitsisinnaasut (*public health risk*), nunani assigiinngitsuni innuttaasut peqqissuunerannut ajoqusiisinnaasut/upalungaarsimanissamut pisariaqartitsilersinnaasut nalilerneqartut (public health emergency aamma international concern, PHEIC) assersuutigalugu umiarsuup tikinnerani pissusilersorneranilu nunami tikiffiusumi innuttaasunut tunillaasinnaasooq siaruarneqarluni.

Umiarsuarnik angallannermi eqqiluisaarnermut uppernarsaatit nutaat nunani assigiinngitsuni taaneqarput – *Ship Sanitation Control Certificate (SSCC)* aamma *Ship Sanitation Control Exemption Certificate (SSCEC)*. Kalaallisut: *Umiarsuit eqqiluitsuunerinik nakkutilliinermut allagartaq* aamma *Umiarsuit eqqiluitsuunerinik nakkutilliineq pillugu ilaatitsinnginnermut uppernarsaat*.

Ship Sanitation Control Certificate (SSCC): Umiarsuit eqqiluitsuunerinik nakkutilliinermut allagartaq tunniunneqartarpoq umiarsuarnik misissuineranut atatillugu IHR-imi, ilanngussaq 3, immikkoortuni taaneqartuni umiarsuarni isornartunik nassaartoqarsimappat. Taamaalluni *Umiarsuit eqqiluitsuunerinik nakkutilliinermut*

allagartap tunniunneqarnerani allagartami allassimassaaq umiarsuarmi pissutsit suut ajornartorsiutaasimasut, kiisalu aaqqiinerit suut iluarsineqartariaqarneri imaluunniit iluarsineqarsimaneri allanneqarsimasinnaalluni.

Ship Sanitation Control Exemption Certificate (SSCEC): Ilaatitsinnginnermut allagartap tunniunneqarnerani angallammik isornartunik nassaartoqarsimassanngilaq.

Allagartat taakku marluk qaammatit arfinillit tikillugit atuuttussanngorlugit tunniunneqartarput. Allagartat ataasiakkaat qaammat ataaseq tikillugu sivitsorneqarsinnaapput, assersuutigalugu umiarsuarmi pissutsit pissutigalugit allagartap nutaap tunniunneqarnissaa siunertaralugu pisariaqartumik misissuinissaq ajornarsimappat, kiisalu tunillatsissimasoqarneranik mingutsitsisoqarsimaneranilluunniit pasitsassimasoqanngippat.

Danmarkimi IHR-imut pingaarnertigut pullaviusoq tassaasimavoq innuttaasut peqqissuunerannut ajoqusiinnaasunut, nunani allani pinngortunut – aamma paasissutissat WHO-mit tiguneqartunut – imaluunniit Danmarkimi paasineqartunut pinngortunulluunniit – aamma WHO-mut paasissutissat ingerlateqqinneqarlutik – piareersimanissaq. Qallunaat paasinninnerat malillugu IHR-imi anguniagaq taamaalilluni tassaangilaq nappaatip tunillannartut nalinginnaasumik atugaasut pitsaaliornissaat. Kalaallit Nunaat aamma taamatut isumaqarpoq.

IHR-imi ilanngussaq 3-miipput immikkoortut misissorneqartussat aamma suleriaasissamut siunnersuutit, pingaarnerusumik qulakkeerneqarluni inuit umiarsuarmi sulisut/umiarsuarmiittut – tassa inuttat ilaasullu, eqqiluisaarnikkut nunani siuarsimalluartuni malittarisatigut pissutsinik malinnaasut. Kalaallit Nunaat – Danmarki assigalugu – tamatumunnga tunuarsimaarpoq, isuma tassaammat tamanna maleruagassat allat aqutugalugit pisariaqartoq.

Umiarsuit suut misissorneqassappat

IHR malillugu umiarsuit inuussutissarsiutit tamarmik, nunat assigiinngitsut akornanni angalasut eqqiluisaarnermut allagartanik atuuttunik peqartariaqarput.

Misissuineq sumi ingerlanneqarsinnaava

Nuuk umiarsualivinni anginersaavoq eqqiluisaarnermullu allagartat aallaavigatigut taamaallaat tassani tunniunneqarsinnaallutik. Umiarsuaq umiarsualivimmi allami misissuisoqarnissaanik kissaateqarpat, tamanna umiarsuup/umiarsuarmik sullissisup suliffeqarfiullu misissuisussap akornanni isumaqatigiissummik tunngaveqartariaqarpoq.

Umiarsuarmik kina misissuissava

Danmarkimi Peqqissutsimut aqutsisoqarfik IHR-imi ilanngussaq 3 aallaavigalugu umiarsuarni eqqiluisaarnermik misissuineq pillugu piumasaqaatinik suliaqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni Uumasunut nakorsaqaarnermut oqartussaqaarfik misissuinissamut piumasaqaatiliortuuvoq. Umiarsuit suliffinit uumasuaqqanik ajoqusiinnaasunik akiuinissamut akuerisaasunit, piumasaqaatit immikkuualuttut malillugit suliamik suliarinnissinnaasunit misissorneqartarput. Uumasunut nakorsaqaarnermut oqartussat suliffiit taakku nalunaarsortarpat.

Allagartanik kina tunniussisarpa aamma sumi

IHR malillugu allagartat naalagaaffimmi oqartussamit piginnaasumit tunniunneqartussaapput. Taanna Kalaallit Nunaanni tassaavoq Uumasunut nakorsaqaqarnermut oqartussat.

Umiarsuup misissornerani allagartallu tunniunnissaanut pisut imatut ingerlasarput:

- 1) Umiarsuaq/umiarsuarmut akunnermuliuttoq suliffimmi akuerisaasumik nalunaarsorneqarsimasumillu, umiarsuup misissorneranik suliasamik suliarinninnissamat piumasagaatinik naamassinnittumik pissarsissaaq.
- 2) Umiarsuaq misissorneqassaaq nalunaarusiortoqarlunilu Uumasunullu nakorsaqaqarnermut oqartussanut nassiunneqarluni
- 3) Uumasunut nakorsaqaqarnermut oqartussat nalunaarusiaq nalilersussavaat taannalu tunuliaqutaralugu allagartaq suliaralugu. Allagartaq naqissuserneqassaaq Nunatsinnilu nakorsaqaqarnermit atsiorneqarluni.
- 4) Umiarsuup/umiarsuarmut akunnermuliuttup ulluunerani suliffiup nalaani Uumasunut nakorsaqaqarnermut oqartussani allagartaq aasinnaavaa imaluunniit allagartaq nassiunneqarsinnaalluni.

Umiarsuaq/umiarsuarmut akunnermuliuttoq misissuineramik isumaginnittumut suliffeqarfimmut aamma Uumasunut nakorsaqaqarnermut oqartussanut immikkut akiliuteqassaaq.

Akiliineq

IHR malillugu eqqiluisaarnermut allagartaq assigiimmik akeqassaaq, nunami sumiluunniit suliarineqarnera apeqqutaatinnagu. Tamatuma saniatigut akitsuut suliarinninnermi aningaasartuutiviit qummut qaangissanngilai (misissuisunut suliatigut ikiorneqarneq, allagartap naqinneqarnera suliarineqarneralu kiisalu allaffissornikkut aningaasartuutit allat) umiarsuullu nunamit suminngaanneerana, angerlarsimaffeqarnera imaluunniit najugaqarnera apeqqutaatinnagu akiliisitsisoqassalluni. Suliffeqarfiit namminersortut misissuineramik isumaginnittut niuernerne atukkat aallaavigalugit misissuinerne akimik aalajangersaasinnaapput. Uumasunut nakorsaqaqarnermut oqartussat sullissinerne akiliuteqartitsisinnaapput aningaasallu oqartussanut tutsinneqassallutik.

Umiarsuit allagartanik atuuttunik peqarnermut qanoq misissorneqassava

Kalaallit Nunaanni, Danmarkisulli, umiarsuit eqqiluisaarnissamat allagartamik atuuttumik peqarnermut aalajangersimasumik nakkutigineqanngillat. Misissuinerilli ingerlanneqarsinnaassapput allagartallu tunniunneqarlutik, tassa nunat allat tamanna piumasarimmassuk. Tamatuma saniatigut suliffeqarfeqarsinnaavoq, nioqqutissat umiarsuarmut ilaatinneqarnissaat sioqqullugu, eqqiluisaarnermut allagartanik atuuttunik piumasagaarsinnaasunik (namminersortut inatsisitigut piumasagaataat).

Misissuinerit allaaserineqarneri/piumasagaatit

Danmarkimi Peqqissutsimut aqutsisoqarfik – Uumasuaqqanik ajoquusisinnaasunik laboratoriamiit ikiorserneqarluni – kikkaasut sullinerillu pillugit misissuinerne tunngatillugu piumasagaatinik aamma umiarsuarmik misissuinerne allagartanillu tunniussinerit pillugit suliffeqarfimmut misissuisunut aamma peqqinnissamat nakkutilliisunut ilitersuummik suliaqarsimavoq.

